

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ

Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Конспект лекцій

Затверджено
на засіданні навчально-
методичної ради ДонДУУ
Протокол № 5 від 14.06.2012 р.

Донецьк – 2012

ББК У 65.428
УДК 339.543.624
М 66

Митне регулювання : конспект лекцій / Уклад. Філіпенко Т.В. –
Донецьк: ДонДУУ, 2012. – 135 с.

Укладено згідно з навчальним планом дисципліни «Митне регулювання». Містить теоретичний матеріал за заліковими модулями, в яких розглянуто методологію та практику митного регулювання.

Призначено для студентів галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» варіативної компоненти «Управління у сфері економічної конкуренції» денної і заочної форм навчання.

Рецензенти:

Шевченко А.Є. – д.ю.н., професор, начальник кафедри теорії та історії держави і права Донецького юридичного інституту МВС України;

Дятлова В.В. – к.т.н., доцент, професор кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності ДонДУУ.

© Філіпенко Т.В., 2012
© ДДУУ, 2012

ЗМІСТ

Передмова	4
Змістовий модуль 1. Організаційно-правові засади митного регулювання в Україні	6
<i>Тема 1. Митна політика України та засоби її реалізації</i>	6
<i>Тема 2. Митні органи України</i>	20
<i>Тема 3. Митний контроль</i>	31
<i>Тема 4. Митне оформлення товарів та інших предметів</i>	45
Змістовий модуль II. Тарифні та нетарифні методи митного регулювання	56
<i>Тема 5. Тарифні методи митного регулювання</i>	56
<i>Тема 6. Порядок нарахування та сплати митних платежів</i>	65
<i>Тема 7. Нетарифні обмеження в системі митного регулювання</i>	77
Змістовий модуль III. Переміщення та пропуск через митний кордон України товарів та інших предметів	93
<i>Тема 8. Переміщення та пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів</i>	93
<i>Тема 9. Переміщення та пропуск через митний кордон України товарів та особистих речей громадян</i>	105
<i>Тема 10. Митна статистика</i>	126
Література	133

ПЕРЕДМОВА

«Митне регулювання» є дисципліною фахової підготовки з управління у сфері економічної конкуренції, формує систему знань, вмінь та навичок, що необхідні в практичній роботі менеджерів в галузі митного регулювання.

Метою дисципліни «Митне регулювання» є формування комплексу знань з питань митного регулювання, оформлення та контролю при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, а на цій основі вмінь з прийняття управлінських рішень, що пов'язані з використанням нетарифних методів та митного тарифу, визначенням митного режиму та митної вартості експортної та імпоротної продукції.

Предметом дисципліни «Митне регулювання» є сукупність господарських, правових, фінансових відносин та управлінських заходів в сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати законодавчі документи та нормативні акти, що регулюють діяльність у митній справі, основи організації митної справи в Україні; вміти використовувати закони України, законодавчі та нормативні акти при веденні зовнішньоекономічної діяльності підприємств, тарифні та нетарифні методи регулювання; визначати митні режими, митну вартість товарів; проводити митне оформлення товарів та транспортних засобів за необхідним переліком документів; додержуватися встановлених вимог при проведенні митного контролю.

Вивчення дисципліни «Митне регулювання» базується на знаннях таких дисциплін, як макро- та мікроекономіка, державне регулювання економіки, міжнародні економічні відносини, основи зовнішньоекономічної діяльності та інших, а придбані з курсу знання сприяють формуванню професійного рівня відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики.

Змістовий модуль I
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ
ЗАСАДИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Тема 1. МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ЗАСОБИ
ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

- 1. Поняття та взаємозв'язок митної політики й митної справи.*
- 2. Правова основа митної політики України: митне право та митне законодавство.*
- 3. Митні союзи та типи інтеграції держав.*
- 4. Міжнародне співробітництво у сфері митного регулювання.*

1. Поняття та взаємозв'язок митної політики й митної справи

Виникнення й розвиток митного регулювання безпосередньо пов'язані з розвитком зовнішньої торгівлі. Перші згадки про митні відносини належать до III та II тисячоліття до н.е. і пов'язуються з Єгиптом, Ассирією, Вавилоном. В історії України перші застосування мита відносяться до часів Київського князя Олега (911 рік – договір з Візантією). У часи СРСР митна справа в Україні самостійно практично не велася, все підпорядковувалося центральним виконавчим органам. З виходом України зі складу СРСР в прикордонних районах почали створюватися митні пости, формуватися митне законодавство, розвиватися митна справа.

Митною територією України вважається територія, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також території вільних митних зон, штучні острови, установки і споруди, створені у виключній (морській) економічній

зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі митної території України є **митним кордоном України**.

Встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності митних органів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, становлять **державну митну справу**.

Митна справа включає наступні елементи: суб'єкти регулювання: відповідні державні органи; об'єкти регулювання: правові відносини, що виникають у зв'язку з переміщенням через митний кордон товарів, транспортних засобів, валютних цінностей та інших предметів; нормативно-правові акти, що регулюють відносини в цій сфері.

Державна митна справа здійснюється з додержанням прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів та системи митної статистики, інших загально-визнаних у світі норм і стандартів, на основі **принципів**:

- 1) виключної юрисдикції України на її митній території;
- 2) виключних повноважень митних органів України щодо здійснення державної митної справи;
- 3) законності та презумпції невинуватості;
- 4) єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;
- 5) спрощення законної торгівлі;

- б) визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності;
- 7) додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб;
- 8) заохочення доброчесності;
- 9) гласності та прозорості;
- 10) відповідальності всіх учасників митних правовідносин.

Відповідно до статті 5 Митного кодексу України, **державна політика у сфері державної митної справи** – це система цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави, спрямованих на забезпечення національних митних інтересів та безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграцію до світової економіки, наповнення державного бюджету, які реалізуються через:

- 1) механізми тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- 2) участь у митних союзах, зонах вільної торгівлі та міжнародних договорах (конвенціях) з митних питань;
- 3) встановлення порядку переміщення товарів через митний кордон України та здійснення їх митного контролю;
- 4) законодавство України з питань державної митної справи.

Головними цілями митної політики є забезпечення національних інтересів і безпеки шляхом підтримання митного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права. **Митні інтереси України** – це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи. **Митна безпека** – це стан захищеності митних інтересів України.

На митну політику держави впливають наступні **фактори**:

1. **Економічні фактори**: загальний стан економіки держави; особливості розвитку окремих галузей економіки; існуючі зовні-

шньооекономічні зв'язки; стан міжнародних економічних відносин та ін.

2. Ідеологічні та політичні фактори: програми уряду щодо захисту внутрішнього ринку та окремих його сфер; екологічна безпеки держави; охорона моралі та духовності та ін.

3. Міжнародні фактори: членство держави в різноманітних міжнародних організаціях; наявність двохсторонніх і багатосторонніх угод; участь держави в митних та економічних союзах; підтримка визначених міжнародно-правових та економічних санкцій; політика уряду щодо надання преференцій окремим країнам та ін.

Митна політика має декілька основних функцій, серед яких головними є фіскальна, регулятивна та охоронна функції.

Фіскальна функція митної політики має суто внутрішню ціль – наповнення державного бюджету за рахунок стягнення мита, податку на додану вартість, акцизного податку з товарів та інших предметів що переміщуються через митний кордон.

Регулятивна функція безпосередньо пов'язана з регулюванням зовнішньоекономічних відносин. Вона передбачає вплив з боку держави і її компетентних органів на зовнішньоекономічні відносини за допомогою методів економічного та адміністративного характеру з метою їх регулювання для забезпечення національних інтересів та інтересів національних товаровиробників і створення сприятливих для них умов, забезпечення виконання державної політики у сфері економіки, виконання міжнародно-правових зобов'язань держави.

Захисна функція – спрямована на захист держави від зовнішніх загроз: захист національної безпеки держави; підтримка миру і міжнародної безпеки, громадського порядку, моральності; захист внутрішнього ринку; забезпечення екологічної безпеки; захист інтересів споживачів, створення умов для підтримки законності щодо порядку переміщення через митний кордон України товарів, транспортних засобів та інших предметів; ефективної

боротьби з контрабандою і порушенням митних правил; сприяння боротьбі з тероризмом, злочинністю і т. і.

Історично існує **два види митної політики**: політика фритредерства (вільної торгівлі) та політика протекціонізму (митних обмежень).

На сьогоднішній день політика державного протекціонізму суперечить міжнародним правовим актам і у своєму чистому вигляді майже не зустрічається. Домінуючою стратегією розвитку є політика вільної торгівлі та лібералізації зовнішньоекономічних відносин.

2. Правова основа митної політики України: митне право та митне законодавство

Здобуття Україною незалежності обумовило створення законодавства щодо регулювання відносин, які виникають у зв'язку з проведенням митної політики та реалізації митної справи, що відповідали б міжнародним митним стандартам та правилам. За період з 1991 року українське законодавство отримало цілу низку нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини в митній сфері й формують основу митного права України.

Митне право – це комплексна галузь права, вона вивчає норми кількох галузей права, регулюючих різні по видовому змісту суспільні відносини, складаючи окрему сферу суспільного життя, пов'язану з переміщенням товарів та інших предметів через митний кордон України.

Митне право використовує три головні засоби правового регулювання: припис, дозвіл, заборона.

Припис (позитивне зобов'язання) зводиться до покладення на осіб зобов'язання активної поведінки (зробити, передати, сплатити та інші). Прикладом припису можуть бути митно-тарифні відносини, якими держава зобов'язує суб'єкта правовідносин сплатити необхідну суму митних платежів.

Дозвіл – це надання особам права на свої, власні, активні дії. Цей засіб правового регулювання використовується під час регламентації правового статусу митного брокера, митного перевізника, власника митного ліцензійного складу та в інших випадках.

Заборона – передбачає обов'язок осіб утриматися від проведення певних дій. Наприклад, заборона на ввезення на митну територію України, транзит через неї, а також вивіз за її межі встановленого переліку товарів.

Митні правовідносини мають у своєму складі три елементи: суб'єкт митних правовідносин; об'єкт митних правовідносин, зміст митних правовідносин.

Суб'єктами митних правовідносин можуть бути фізичні та юридичні особи (індивідуальні чи колективні суб'єкти).

Об'єкти митних правовідносин – це те, на що впливають суб'єкти митних правовідносин під час реалізації своїх прав та здійснення своїх обов'язків.

Об'єктом митних правовідносин майнового характеру виступає порядок, який склався у зв'язку з переміщенням предметів митно-правового регулювання, а об'єктом митних правовідносин немайнового характеру виступають дії, поведінка сторін у сфері управління митною справою, а також судової діяльності щодо розгляду митних спорів.

Зміст митних правовідносин складає сукупність прав та обов'язків суб'єктів цих правовідносин.

Класифікація митних правовідносин залежно від індивідуалізації суб'єкта:

1) Загальні митні правовідносини. Вони не мають індивідуалізації, ними можуть бути усі суб'єкти цієї галузі права. Загальні правовідносини створюють основу правопорядку у митній сфері.

2) Індивідуальні митні правовідносини враховують особливості митного регулювання, що застосовується до конкретних

суб'єктів (дипломати, спортсмени, громадяни, що виїжджають на постійне місце проживання за кордон та інші).

В залежності від тривалості дії виділяють:

а) постійні відносини, які продовжуються доти, доки існують їх сторони. Як правило, постійні правовідносини є загальними відносинами;

б) тимчасові відносини існують доти, доки не виконані дії, передбачені відповідною правовою нормою. Так, відносини між декларантом та митним органом у зв'язку зі сплатою митних зборів припиняються після надходження на банківський рахунок митного органу встановленої грошової суми.

Джерелами митного права є зовнішні форми виразу правотворчої діяльності держави, в результаті чого встановлюються норми митного права.

Особливість джерел митного права проявляється у великій кількості учасників нормотворчого процесу, що веде до укладення сумісних нормативних актів Державної митної служби України, Міністерства фінансів України, Державної податкової служби України, Національного банку України та інших органів.

Основними принципами устрою системи джерел митного права є конституційність та законність.

Основним джерелом митного права України є **Митний кодекс України** від 13 березня 2012 року № 4495-VI. Він представляє собою кодифікований акт, який містить у собі детально розроблений збір митно-правових норм, згрупованих та систематизованих по окремим питанням митного права. Митний кодекс визначає правові, економічні та організаційні основи митної справи та спрямований на захист економічного суверенітету та економічної безпеки України, активізацію економічних зв'язків України зі світовим господарством, забезпечення захисту прав громадян, господарюючих суб'єктів та державних органів й дотримання ними обов'язків у галузі митної справи.

Іншим важливим законодавчим актом у сфері митного права є прийнятий 5 лютого 1992 р. Закон України «Про єдиний митний тариф». Цей Закон створив нормативну базу для регулювання питань щодо обкладення митом товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Ще одним з ключових законодавчих актів щодо митного права є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», який регулює питання щодо правового статусу, прав та обов'язків фізичних та юридичних осіб-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, порядку їх реєстрації та ліцензування; встановлює правові основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності, нагляду за дотриманням державних інтересів при здійсненні суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності своєї господарчої діяльності та компетенцію державних органів з цих питань.

Існує також велика кількість нормативних актів, які регулюють окремі види суспільних відносин у сфері митного права, серед них важливе місце займають: Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», законодавчі акти, що регулюють окремі специфічні види підприємницької діяльності.

Важливою особливістю митного права, пов'язаною з динамікою суспільних відносин у цій сфері, яка вимагає оперативного реагування, є те, що найбільша частина нормативного регулювання здійснюється за допомогою підзаконних актів: Постанов Кабінету Міністрів України, Державної митної служби України, Державної податкової служби України, міністерств та відомств, Національного банку України тощо. Як свідчить практика, саме ці акти використовуються підрозділами митних органів у їхній повсякденній роботі, і більшість законів або міжнародно-правових актів починає виконуватися лише коли на їх основі видано певний акт Державної митної служби України.

3. Митні союзи та типи інтеграції держав

Митний союз – об'єднання політико-економічного характеру, що включає в себе координацію зовнішньоекономічної діяльності держав, регламентації на єдиній або погодженій основі щодо об'єму, структури та умов імпорту та експорту товарів та інших предметів.

За теорією митних союзів визначаються наступні типи інтеграції держав:

1. **Секторальна інтеграція:** пов'язана з усуненням перепонів стосовно виробництва в одному або кількох секторах народного господарства.

2. **Зони вільної торгівлі:** де держави-учасниці усувають всі перепони в торгових відношеннях між собою.

3. **Митний союз:** об'єднання, що нагадує зону вільної торгівлі, але з різницею в тому, що всі члени союзу повинні проводити загальну політику в галузі зовнішньоекономічних відносин, прийняти загальний зовнішньоекономічний тариф, а також уніфікувати своє митне законодавство.

4. **Спільний ринок:** це не тільки митний союз, а також об'єднання, що передбачає вільне пересування через території держав-членів капіталів, робочої сили та ін.

5. **Повний економічний союз:** загальний ринок, що доповнюється уніфікацією платіжної системи та спільною валютно-фінансовою політикою членів союзу. Це стосується також планів економічного розвитку, політики в галузі цін та зайнятості населення.

6. **Політичний союз:** об'єднання учасників, формування їх в одну націю – державу, з центральною владою, що контролює не тільки єдність грошової та податкової політики, але й пов'язане з центральним парламентом та урядом, що діє від імені всіх суверенних держав, що об'єднались в союз.

Процес Європейської інтеграції проходив за означеною схемою:

18.04.1951 р. – укладено у Парижі договір 6-ти Західно-Європейських країн про об'єднання 3-х секторів промислового виробництва: металургійного, залізо-рудного та кам'яновугільного виробництва – Європейське об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС).

25.03.1957 р. – підписано Римський договір про митний союз, що лежить в основі Європейської Економічної Співдружності (ЄЕС), що називають країнами «спільного ринку».

4.01.1960 р. – укладена Стокгольмська конвенція про Європейську асоціацію вільної торгівлі, при якій в Женеві функціонує Митний Комітет (підписали Австрія, Великобританія, Данія, Норвегія, Португалія, Швейцарія та Швеція).

З митного союзу з часом виростає повний економічний союз, який набуває наступних додаткових характеристик, а саме:

- координація економічної політики країн, що входять в союз;
- зближення митних законодавств (акциз, податки з обігу та ін.) цих країн в мірі, необхідній для функціонування союзу;
- свобода працевлаштування та трудової діяльності в межах союзу;
- вільний обіг в межах союзу людей, послуг та капіталів.

Такий Економічний союз визначає більш конкретну інтеграцію.

Згідно підписаного 01.01.93 р. Акту почав діяти Єдиний внутрішній ринок, визначений як «простір без внутрішніх кордонів, в якому забезпечений вільний обіг товарів, людей, послуг та капіталів». Цими «чотирма свободами» були знищені всі перешкоди і Співдружність створила митний союз досконалий в усіх відношеннях, що базується на загальній політиці в сфері торгівлі та повній ідентичності законодавства, що приймається рішеннями органів Співдружності, а не державами-членами індивідуально.

Слово «економічне» випало з попередньої назви (ЄЕС) – Європейська економічна співдружність і зараз ЄС – Європейська Співдружність – організація з деякими рисами наддержавності. В митних справах для цього є всі необхідні передумови – єдине митне законодавство, загальний зовнішній кордон, єдиний митний тариф і т. д.

Існує тенденція до більшої інтеграції не тільки в європейському, але й у світовому масштабі. Підставами для цього є наступні факти:

- лютий 1989 р. – підписано договір про створення Союзу арабського Магрибу (Марокко, Туніс, Алжир, Лівія, Мавританія). Мета: реалізація процесу економічної інтеграції;

- початок 1991 р. – створена зона вільної торгівлі в результаті угоди між США та Канадою, до якої згодом приєдналась і Мексика;

- березень 1991 р. – Аргентина, Бразилія, Парагвай та Уругвай підписали угоду про створення Загального ринку для країн Південного Конусу (МЕРКОСУР);

- червень 1991 р. – зона вільної торгівлі створена країнами Антської групи – Болівії, Колумбії, Перу, Еквадора, Венесуели;

- січень 1992 р. – Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) приймає рішення про створення на протязі 15 років зони вільної торгівлі з поступовим зниженням ставок мита;

- травень 1993 р. – укладена угода між двома найбільшими економічними угрупованнями: ЄЕС (Європейсько Економічна Співдружність) та ЄАВТ (Європейська Асоціація вільної торгівлі) про створення вільного економічного простору.

- січень 1995 р. – створена зона вільної торгівлі між Мексикою, Венесуелою та Колумбією, що стало основою для об'єднання зон вільної торгівлі з Антською групою, а також країнами Південного Конусу;

У країнах СНД (Союз незалежних держав) процес економічної інтеграції проходив по тій самій схемі, що і в країнах ЄЕС:

- вересень 1993 р. – 10 країн СНД (крім України та Туркменістану) підписали в Москві договір про створення Економічного Союзу.

- квітень 1994 р.– 12-ма країнами СНД в Москві підписана Угода про створення зони вільної торгівлі між ними.

Отже, різниця між зоною вільної торгівлі та митними союзами полягає в тому, що в зоні вільної торгівлі країни – учасниці можуть підтримувати самостійні торгові зв'язки з рештою країн світу, тоді як в митному союзі вибір партнерів по зовнішній торгівлі здійснюється згідно спільно прийнятих в союзі умов застосування зовнішнього митного тарифу.

4. Міжнародне співробітництво у сфері митного регулювання

Основою міжнародного співробітництва у сфері митного регулювання є міжнародне митне право.

Міжнародне митне право - сукупність норм і принципів (обов'язків і правил), установлених державами та (або) міжнародними організаціями на договірній основі, що регулюють відносини в сфері міжнародного співробітництва з митних питань.

В основі міжнародного митного права лежать загальнови-знані принципи міжнародного права, такі як:

- принцип суверенної рівності держав;
- непорушності державних кордонів;
- мирного вирішення міжнародних суперечок;
- невтручання у внутрішні справи країн;
- співробітництва та ін.

Ці принципи сприяють стабілізації міжнародного митного співробітництва і закріплюють все нове, що з'являється в практиці такого співробітництва.

Джерелами міжнародного митного права є:

- міжнародні договори, як за загальними, так і за спеціальними митними питаннями міжнародних митних відносин;
- міжнародні звичаї визнані державами як правові норми;
- загальні (загальноновизнані) принципи сучасного міжнародного права:
 - внутрішньодержавні закони;
 - прецеденти міжнародних митних відносин;
 - рішення міжнародних організацій з питань міжнародного митного співробітництва та взаємодопомоги держав;
 - чинна практика в сфері міжнародних митних відносин;
 - рішення міжнародних судів і арбітражів.

Значна кількість міжнародних митних норм носять рекомендаційний характер.

Велике значення у формуванні норм міжнародного митного права має діяльність міжнародних організацій.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) – міжнародна організація, заснована 24 жовтня 1945 на конференції у Сан-Франциско на підставі Партії Об'єднаних Націй. Декларованою метою діяльності організації є підтримка і зміцнення миру і міжнародної безпеки та розвиток співробітництва між державами світу. 24 березня 2011 р. було підписано Рамкову програму партнерства Уряду України – ООН на 2012-2016 роки, яка визначає стратегічні напрямки співробітництва та партнерства між системою ООН та Урядом України на наступні п'ять років.

ГАТТ/СОТ – 1 січня 1948 р. вступила в дію Генеральна угода про тарифи і торгівлю (ГАТТ), а 15 квітня 1994 р. в Марокканському місті Маракеша більш ніж 140 країн-членів ГАТТ підписали Договір про створення Світової організації торгівлі (СОТ), який вступив в дію 1 січня 1995 р.

Світова організація торгівлі – це провідна міжнародна економічна організація, членами якої вже є 156 країн, на долю яких припадає більше 96% обсягів світової торгівлі; її функціями є встановлення правил міжнародної системи торгівлі і вирішення

спірних питань між країнами-членами, що підписані під близько 30-ма угодами організації. 10 квітня 2008 р. Верховна Рада України ратифікувала протокол про вступ України до Світової організації торгівлі.

Всесвітня митна організація (ВМО) – створена 26 січня 1953 р. До складу ВМО входить понад 140 країн. Глобальне завдання ВМО – сприяння в створенні і розвитку сучасних ефективних багатофункціональних митних служб у всіх країнах світу, особливо в тих, де відбуваються серйозні економічні перетворення. Наприкінці 1994 р. Україна стала членом цієї організації. За останні роки ВМО стала реальним штабом співпраці країн та міжнародних організацій в питаннях правотворчої та правозастосовчої діяльності.

ВМО є міжнародно визнаним у світі центром митної експертизи та відіграє лідируючу роль в обговоренні, розвитку та вдосконалюванні техніки митної справи та митного законодавства. Діяльність організації формується виходячи з запитів її членів. Інструменти та передовий досвід ВМО визнані в якості основи для роботи сучасних митних служб.

Головною метою ВМО є підвищення ефективності роботи митних служб країн-членів організації за допомогою заходів, що сприяють їх національному розвитку: зміцнення національної безпеки, збільшення надходження податків та ведення статистики зовнішньої торгівлі. Для досягнення своїх цілей ВМО розробила ряд наступних інструментів:

1) **Міжнародна конвенція з гармонізованої системи опису і кодування товарів (ГС)** була прийнята в 1983 та вступила в силу в 1988 році. Ця номенклатура використовується в різних цілях в якості основи для розрахунку митних тарифів та ведення міжнародної митної статистики.

2) **Міжнародна конвенція зі спрощення та гармонізації митних процедур (оновлена Кіотська конвенція)** була прийнята в 1974 і переглянута в 1999 році. Конвенція вступила в силу в

2006 році. Конвенція передбачає дійові міри по спрощенню процедур торгівлі та ефективному контролю, а також містить обов'язкові вимоги щодо їх застосування.

3) **Конвенція про карнет АТА та Конвенція щодо тимчасового ввезення (Стамбульська конвенція).** Обидві Конвенції є інструментами ВМО з тимчасового ввезення товарів. Система АТА, яка є частиною обох Конвенцій, дозволяє свободу пересування через кордони та тимчасове ввезення товарів на митну територію, звільняючи від сплати податків та мита. Товари супроводжуються одним документом, відомим, як карнет АТА.

4) **Декларація з професійної етики (Декларація Аруша)** була прийнята в 1993 та переглянута в 2003 році. Декларація носить необов'язковий характер і представляє собою ряд основних положень для просування принципів професійної етики та боротьби з корупцією в митній сфері.

5) **Система рамкових стандартів із забезпечення безпеки та сприяння глобальній торгівлі (SAFE)** була прийнята в 2003 році. Цей юридично необов'язковий документ містить в собі стандарти із забезпечення безпеки ланцюга постачань та спрощення процедур міжнародної торгівлі, дозволяє реалізовувати інтегроване управління ланцюгом постачань для всіх видів транспорту, сприяє розвитку зв'язків між митними службами з метою виявлення ризикових товарів, а також сприяє співпраці митних органів та ділових кіл за допомогою введення концепції уповноваженого економічного оператора.

Участь України у міжнародному співробітництві з питань державної митної справи є складовою частиною її зовнішньополітичної діяльності.

Чинний Митний кодекс України враховує положення Міжнародних конвенцій стосовно організації митної справи, боротьби з контрабандою, незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та інших питань митного регулювання і митного контролю.

Тема 2. МИТНІ ОРГАНИ УКРАЇНИ

1. Система митних органів України та їх основні функції.
2. Запобігання і протидія корупції в митних органах.
3. Порядок звернення громадян до митних органів України.

1. Система митних органів України та їх основні функції

Безпосереднє здійснення державної митної справи покладається на митну службу України. **Державна митна служба України** є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері митної справи.

Діяльність Держмитслужби України спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Держмитслужба України у своїй діяльності керується: Конституцією України; законами України; нормативними актами Президента України, Кабінету Міністрів України; Положенням про проходження служби в органах Держмитслужби України та іншими документами.

Державна митна служба України є складовою частиною системи органів виконавчої влади України і складається з митних органів, митних організацій, а також спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України.

Відповідно до статті 544 Митного кодексу України, **призначенням митної служби України** є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України.

Митними органами є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, спеціалізовані митні органи, митниці та митні пости.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи,

спрямовує, координує та контролює діяльність митниць, митних постів, спеціалізованих митних органів та митних організацій спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України, в межах своїх повноважень видає накази, організує та контролює їх виконання.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, здійснює свої повноваження на всій митній території України. Йому підпорядковані митниці, митні пости, спеціалізовані митні органи та митні організації, спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа митної служби України.

Митниця є митним органом, який у зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митну службу України.

Окремі митниці можуть здійснювати свою діяльність на територіях двох чи більше адміністративно-територіальних одиниць або на всій території України.

У населених пунктах, на залізничних станціях, в аеропортах, морських і річкових портах та інших об'єктах, розташованих у зоні діяльності митниці, в міру необхідності створюються її відокремлені структурні підрозділи (митні пости).

Митний пост є митним органом, який входить до складу митниці як відокремлений структурний підрозділ і в зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митну службу України. Зони діяльності митних постів визначаються положенням про ці пости, яке затверджується керівниками відповідних митниць.

Спеціалізовані митні органи створюються для виконання окремих завдань, а також сукупності декількох завдань, покладених на митну службу України. Спеціалізовані митні органи виконують свої функції на всій митній території України.

Митні організації можуть створюватися в митній службі України з метою забезпечення діяльності митних органів. Митні

організації є юридичними особами, мають самостійний баланс, рахунки в територіальних органах центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів

З метою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з державної митної справи, а також проведення наукових досліджень у сфері забезпечення митних інтересів в митній службі України можуть створюватися **спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа.**

Держмитслужба України під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з правоохоронними органами, з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування, з іншими органами виконавчої влади, з суб'єктами господарювання, з митними та іншими уповноваженими органами іноземних держав, а також з міжнародними організаціями з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил.

Служба в митних органах України є державною службою, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я, освітнім рівнем та віком громадян України, пов'язаній із створенням сприятливих умов для розвитку законної зовнішньоекономічної діяльності, забезпеченням безпеки суспільства та захистом митних інтересів України.

Посадовими особами митної служби України є працівники митних органів України, на яких покладено виконання визначених завдань, здійснення організаційного, юридичного, кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення діяльності митної служби України і яким присвоєно спеціальні звання митної служби. Посадові особи митної служби України є державними службовцями.

На службу до митних органів та організацій приймаються громадяни України, які досягли 18-річного віку і здатні за своїми діловими та моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров'я виконувати завдання, покладені на митну службу України.

З прийняттям на службу може бути встановлено випробування строком від двох до шести місяців.

На службу до митних органів, організацій не можуть бути прийняті особи, визнані в установленому порядку недієздатними або обмеженими у дієздатності, особи, які мають судимість за вчинення умисного злочину, а також особи, які протягом року, що передував їх зверненню до митного органу, організації з приводу працевлаштування, притягувалися до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Правовий статус посадових осіб митної служби України, їх права та обов'язки визначаються Конституцією України, Митним кодексом України, а в частині, що не регулюється ним, Законом України «Про державну службу».

2. Запобігання і протидія корупції в митних органах

Посадові особи митних органів є суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення відповідно з Законом України від 7 квітня 2011 р. «Про засади запобігання і протидії корупції».

Згідно Закону, **корупція** – це використання особою відповідальною за корупційні правопорушення, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/ пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/ пропозиція чи надання неправомірної вигоди відповідальній особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей.

Корупційні прояви в діяльності митних органів притаманні всім державам, виходячи з чого міжнародними організаціями виділяються наступні види корупції в митних органах.

Норми виділяє три види корупції в митних органах:

- **«рутинна, поточна» корупція**, коли суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності платять хабарі за одержання нормальних або прискорених послуг щодо митних процедур;

- **шахрайська корупція**, коли суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності або його агент стимулює представника митного органу «закрити очі» або відкрито співпрацювати з метою зменшення суми податків, або неправомірного звільнення від сплати податків, або збільшення надмірного прибутку;

- **кримінальна корупція**, коли злочинні елементи платять хабарі за проведення абсолютно незаконних або надприбуткових операцій (торгівля наркотиками, переміщення заборонених товарів тощо).

В термінології правоохоронних органів для визначення корупційних діянь найбільш широко використовується 8 типів згідно з Roubuck та Barker:

1. Зловживання службовим становищем – службовець одержує будь-яку матеріальну вигоду завдяки своїй посаді (безкоштовні обіди, напої, послуги тощо).

2. Відкат – одержання винагороди в формі товарів, послуг або грошей за передачу права на ведення справи певній особі або компанії.

3. Крадіжка – привласнення речей затриманих (іноді зветься «чисткою») або власності тих, з ким службовці вступають у контакт в ході виконання своїх службових обов'язків.

4. Здирництво – прийняття хабара за нерозслідування кримінального порушення, тобто за непорушення кримінально справи, не складання протоколу, не конфіскацію власності тощо.

5. Улагоджування – створення перепон для кримінальних розслідувань або процедур, «загублення» доказів.

6. Покриття незаконної діяльності – захист тих, хто займається незаконною діяльністю, що дозволяє такому бізнесу працювати.

7. Безпосередня злочинна діяльність – службовець вчиняє злочин проти особи або майна з метою одержання особистої вигоди в порушення як відомчих, так і кримінальних норм.

8. Внутрішній підкуп – купуються та продаються службові привілеї та пільги (просування по службі, призначення на посади, відпустки тощо).

Президент України, Верховна Рада України, органи прокуратури України здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції в межах повноважень, визначених Конституцією України .

Органи державної влади здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції або беруть участь у їх здійсненні у межах повноважень, визначених законами та іншими виданими на їх основі нормативно-правовими актами.

Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу органів виконавчої влади щодо запобігання і протидії корупції відповідно до Конституції і законів України, актів Президента України.

Координацію реалізації органами виконавчої влади визначеної Президентом України антикорупційної стратегії здійснює спеціально уповноважений орган з питань антикорупційної політики, який утворюється Президентом України і діє відповідно до вимог, встановлених законом.

Спеціально уповноважені суб'єкти безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції заходи щодо виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень.

Спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції є органи прокуратури, спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, якщо інше не передбачено законом.

Координацію діяльності правоохоронних органів з питань протидії корупції здійснюють у межах наданих повноважень, визначених законами, Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» посадовим особам митних органів забороняється використовувати свої службові повноваження та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди або у зв'язку з прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі:

1) неправомірно сприяти фізичним або юридичним особам у здійсненні ними господарської діяльності, одержанні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів, пільг, укладанні контрактів (у тому числі на закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти);

2) неправомірно сприяти призначенню на посаду особи;

3) неправомірно втручатися в діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування або посадових осіб;

4) неправомірно надавати перевагу фізичним або юридичним особам у зв'язку з підготовкою проектів, виданням нормативно-правових актів та прийняттям рішень, затвердженням (погодженням) висновків.

Посадовим особам митних органів забороняється безпосередньо або через інших осіб одержувати дарунки (пожертви) від юридичних або фізичних осіб:

1) за рішення, дії чи бездіяльність в інтересах дарувальника, що приймаються, вчиняються як безпосередньо такою особою, так і за її сприяння іншими посадовими особами та органами;

2) якщо особа, яка дарує (здійснює) дарунок (пожертву), перебуває в підпорядкуванні такої особи.

Посадові особи митних органів можуть приймати дарунки, які відповідають загально визнаним уявленням про гостинність, та пожертви, якщо вартість таких дарунків (пожертв) не перевищує 50 відсотків мінімальної заробітної плати, встановленої на день

прийняття дарунка (пожертви), одноразово, а сукупна вартість таких дарунків (пожертв), отриманих з одного джерела протягом року, - однієї мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня поточного року.

За вчинення корупційних правопорушень посадові особи митних органів притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності в установленому законом порядку.

3. Порядок звернення громадян до митних органів України

Робота митних органів зі зверненнями громадян регулюється Законом України «Про звернення громадян». Під **зверненнями громадян** слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності.

Клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Вимоги до звернення. Звернення адресуються органам державної влади і місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форм власності, об'єднанням громадян або посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненнях питань.

У зверненні повинно бути зазначено прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання громадянина й викладено суть питання. Письмове звернення повинно бути надруковане або написане від руки, підписане заявником (групою заявників) із зазначенням дати. Звернення, оформлене без дотримання цих вимог, повертається заявникові з відповідними роз'ясненнями в строк не пізніш як через десять днів від дня його надходження. Копія такого звернення залишається у впровадженні того митного органу, до якого звернувся заявник.

Письмове звернення без зазначення місця проживання автора, не підписане ним, а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним і розгляду не підлягає. Рішення про визнання звернення анонімним приймає в Держмитслужбі України начальник Управління документального забезпечення Департаменту організаційного забезпечення або посадова особа, яка його заміщує, за поданням начальника відділу документального забезпечення Управління документального забезпечення, в інших митних органах – начальник загального відділу (канцелярії) за поданням працівника, який веде діловодство за зверненнями громадян.

Не розглядаються й повторні звернення до одного й того ж органу від одного й того ж громадянина з одного й того ж питань.

ня, якщо перше вирішено по суті, а також ті скарги, які подано з порушенням строків.

Звернення від громадян з одного й того ж питання, надіслані органами вищого рівня за належністю для їх вирішення до митних органів, повторними не вважаються.

Порядок розгляду звернень. Рішення, дії (бездіяльність) у сфері управлінської діяльності митних органів можуть бути оскаржені, якщо:

- порушено права й законні інтереси чи свободи громадянина;
- створено перешкоди реалізації громадянином його прав і законних інтересів чи свобод;
- незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки або його незаконно притягнуто до відповідальності.

Звернення може бути подане особисто як окремою особою (індивідуальне), так і групою осіб (колективне) чи надіслане поштою. Громадянин також може подати звернення через уповноважену на це іншу особу, якщо ці повноваження оформлені відповідно до чинного законодавства. Звернення в інтересах недієздатних осіб подається їх законними представниками.

Щодо кожного звернення не пізніше ніж у **п'ятиденний строк** з дня отримання повинно бути прийняте одне з таких рішень: прийняти до провадження; передати на вирішення в підвідомчий митний орган (з одночасним повідомленням заявника); надіслати за належністю до іншого відомства (якщо питання, порушені у зверненні, не входять до компетенції митних органів, про що одночасно повідомляється заявнику); залишити без розгляду за наявності підстав.

Звернення, у яких не викладено суті порушеного питання або якщо воно не містить даних, потрібних для прийняття обґрунтованого рішення, може бути залишено без розгляду. Такі звернення у строк не більше ніж п'ять днів після одержання повертаються заявникам з відповідними роз'ясненнями.

Рішення, які приймаються за зверненнями, мають бути мотивованими й ґрунтуватися на нормах чинного законодавства. Посадова особа, визнавши заяву такою, що підлягає задоволенню, зобов'язана забезпечити своєчасне й правильне виконання прийнятого рішення, а в разі визнання питання звернення (скарги) обґрунтованим – ужити заходів до поновлення порушених прав громадян.

Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше **одного місяця** від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, - невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання.

Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати **сорока п'яти днів**.

Крім того, в усіх митних органах проводиться **особистий прийом** громадян керівниками й посадовими особами митних органів, які мають право приймати рішення з відповідних питань.

Особистий прийом проводиться регулярно в установлені дні й години в зручній для громадян час. При вирішенні питання про час прийому враховуються внутрішній розпорядок роботи митних органів, а також інші місцеві умови й можливості. Не менше двох разів на тиждень прийом громадян проводиться в поза робочий час.

Графіки особистого прийому громадян у митних органах затверджуються керівниками цих органів і доводяться до відома громадян через засоби масової інформації.

Тема 3. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ

- 1. Поняття, цілі та функції митного контролю.*
- 2. Види та форми митного контролю.*
- 3. Поняття та організація боротьби з контрабандою.*
- 4. Види порушень митних правил і відповідальність за такі правопорушення*

1. Поняття, цілі та функції митного контролю

Під митним контролем розуміють сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Відповідно до ст. 318 Митного кодексу митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

Митний контроль передбачає проведення митними органами мінімуму митних процедур, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи.

З метою підвищення ефективності митного контролю митні органи взаємодіють з учасниками зовнішньоекономічної діяльності, уповноваженими економічними операторами, іншими особами, діяльність яких пов'язана із здійсненням зовнішньої торгівлі, та з їх професійними об'єднаннями (асоціаціями).

Товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю. У пунктах пропуску через державний кордон України зазначені види державного контролю (крім радіологічного) здійснюються митними органами

у формі попереднього документального контролю на підставі інформації, отриманої від державних органів, уповноважених на здійснення цих видів контролю, з використанням засобів інформаційних технологій.

Митний контроль здійснюється:

1) у пунктах пропуску через державний кордон України - стосовно встановлених законодавством України заборон щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України;

2) при поміщенні в митний режим - стосовно встановлених законодавством України обмежень щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України.

Контроль за переміщенням через митний кордон України окремих видів товарів, що проводиться іншими державними органами, здійснюється за принципом «єдиного вікна» відповідно до міжнародної практики та рекомендацій міжнародних організацій із застосуванням єдиної з митними органами інформаційно-телекомунікаційної системи.

Форми та обсяг контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи та міжнародних договорів України при митному оформленні, обираються на підставі результатів системи управління ризиками.

Якщо за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідності проведення митного огляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митне оформлення та випуск цих товарів, транспортних засобів за рішенням митного органу можуть бути здійснені без пред'явлення зазначених товарів, транспортних засобів митному органу або з пред'явленням, але без проведення їх митного огляду.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення перебувають під митним контролем з моменту його початку і до закінчення згідно із заявленим митним режимом.

У разі ввезення на митну територію України товарів, транспортних засобів комерційного призначення митний контроль ро-

зпочинається з моменту перетинання ними митного кордону України.

У разі вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення за межі митної території України митний контроль розпочинається з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного оформлення та їх декларування в установленому порядку.

Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем **не може перевищувати 180 календарних днів**, крім митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, які перебувають під митним контролем і за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення граничного строку, набувають статусу таких, що зберігаються на складі митного органу.

Митний контроль закінчується:

1) у разі ввезення на митну територію України – після закінчення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму;

2) у разі вивезення за межі митної території України – після здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, разом з їх упаковкою та маркуванням, транспортні засоби комерційного призначення, якими вони переміщуються через митний

кордон України, пред'являються у незмінному стані для митного контролю, а документи на ці товари, транспортні засоби подаються митним органам у пунктах пропуску через державний кордон України та в інших місцях на митній території України, встановлених митними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення, **не пізніше ніж через три години** після прибуття зазначених товарів у пункт пропуску через державний кордон України або інше визначене митними органами місце.

Особа, яка доставила товари, транспортні засоби комерційного призначення у місце, визначене митними органами, зобов'язана повідомити про це відповідний митний орган у мінімально можливий строк, а в разі прибуття поза робочим часом, встановленим для митного органу, - у мінімально можливий строк після початку роботи цього органу.

Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, в яких перевозяться пасажери, у разі в'їзду/виїзду на митну територію України декларуються митному органу не пізніше ніж через три години з моменту прибуття у пункт пропуску через державний кордон України.

Посадові особи митних органів з метою здійснення митного контролю мають право безперешкодного доступу на територію чи в приміщення будь-якого підприємства незалежно від форми власності та сфери управління, де знаходяться або можуть знаходитися товари, що підлягають митному контролю.

З метою скорочення часу проведення митного контролю та підвищення його ефективності митні органи можуть використовувати технічні та спеціальні засоби, а також службових собак.

Застосування для здійснення митного контролю технічних та спеціальних засобів повинно бути безпечним для життя і здоров'я людини, тваринного та рослинного світу і не завдавати шкоди товарам, транспортним засобам.

На підставі міжнародних договорів України, укладених відповідно до закону, у пунктах пропуску через державний кордон

України може здійснюватися спільний митний контроль з митними органами суміжних держав.

2. Види та форми митного контролю

Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів шляхом:

1) перевірки документів та відомостей, як надаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

2) митного огляду (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян);

3) обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;

4) усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;

5) огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи;

6) перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;

7) проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

8) направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу.

Перевірка документів та відомостей, які подаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, здійснюється візуально, із застосуванням інформаційних технологій (шляхом проведення формато-логічного контролю, контролю співставлення, контролю із застосуванням системи управління ризиками) та в інші способи, передбачені Митним кодексом.

Формато-логічний контроль – це автоматизована перевірка правильності заповнення даних митних декларацій та повернення результатів перевірки; перевірка митних декларацій та інших документів на достовірність та законність; здійснення статистичного, валютного контролю, контролю нарахованих митних платежів, контролю правильності застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Контроль співставлення – це автоматизоване порівняння даних, які містяться в митних деклараціях або інших документах, поданих для митного контролю або митного оформлення, з даними, які містяться в електронних копіях митних декларацій та інших документах, що надходять з митних та правоохоронних органів суміжних держав; в уніфікованих електронних дозвільних документах, що надходять з інших державних органів, інших електронних документах, пов'язаних з перевіркою достовірності даних, що перевіряються.

Контроль із застосуванням системи управління ризиками – це оцінка ризику шляхом аналізу (у тому числі з використанням інформаційних технологій) поданих документів у конкретному випадку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України з метою обрання форм та обсягу митного контролю, достатніх для забезпечення додержання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред'явлених митному органу (у тому числі для перера-

хунку та зважування), проводиться в можливо короткий строк після прийняття рішення про його проведення.

За результатами застосування системи управління ризиками огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може бути ідентифікаційним – без розкриття пакувальних місць і без обстеження транспортного засобу, частковим – з розкриттям до 20 відсотків пакувальних місць і вибіркоvim обстеженням транспортного засобу та повним – з розкриттям до 100 відсотків пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу.

Огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється у присутності особи, яка переміщує ці товари, транспортні засоби через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем, а у разі її відсутності – за умови залучення не менше ніж двох понятих. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду (переогляду). Працівники митних органів не можуть бути понятими.

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовим рішенням керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або у транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України.

Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред'явити громадянину письмове рішення керівника митного органу чи особи, яка виконує його обов'язки, ознайомити громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно видати приховані та/або не задекларовані товари.

Особистий огляд проводиться в ізольованому приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам, посадовою особою митного органу однієї статі з громадянином, стосовно якого проводиться особистий огляд, у присутності не менш як двох понятих тієї самої статі. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду. Понятими не можуть бути родичі особи, яка підлягає особистому огляду, та працівники митних органів. Доступ до приміщення, де проводиться огляд, громадян, які не беруть участі в ньому, і можливість спостерігати за проведенням огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає особистому огляду, проводиться виключно медичним працівником.

Під час проведення особистого огляду складається протокол за встановленою формою.

Особистому огляду не підлягають Президент України, Голова Верховної Ради України, народні депутати України, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, Голова та судді Верховного Суду України, Голова та судді Конституційного Суду України, Міністр закордонних справ України, Генеральний прокурор України та члени їхніх сімей, які прямують разом з ними.

У разі переміщення через митний кордон України товарів, необхідних для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, а також живих тварин, органів та інших анатомічних матеріалів людини для потреб трансплантації, товарів, що мають обмежений строк чи особливий режим зберігання, товарів військового призначення, радіоактивних матеріалів, фото-, аудіо- і відеоматеріалів для засобів масової інформації, товарів міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, товарів, що переміщуються в рамках угод про виробничу кооперацію, товарів, що переміщуються за процедурою МДП, митний контроль таких товарів здійснюється першочергово.

3. Поняття та організація боротьби з контрабандою

Поняття контрабанди міститься в статтях 201, 305 Кримінального кодексу України.

За статтею 201 КК України контрабандою є переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах, а також незаконне переміщення історичних та культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних або вибухових речовин, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), а так само контрабанда стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України.

Контрабанда товарів вважається вчиненою у великих розмірах, якщо їх вартість у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (Для розрахунку застосовується податкова соціальна пільга).

Стаття 305 КК України, дає поняття контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

Поняття великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, визначається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я.

Діяння передбачені ст.ст. 482, 483 МК України можуть містити ознаки злочину передбаченого ст.201 та 305 КК України.

1) ст. 482 МК України «Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем»;

2) ст. 483 МК України «Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, через митний кордон України з приховуванням від митного контролю».

Саме визначення контрабанди та порушення митних правил є головним правовим фактором в організації боротьби з цими злочинами та правопорушеннями.

Відповідно до статей 101 і 112 Кримінально-процесуального кодексу України, боротьба з контрабандою віднесена до компетенції митних органів, як органів дізнання в справах про контрабанду та Служби безпеки України, і частково – підрозділів податкової міліції Державної податкової служби України.

Широке поле діяльності у цій сфері припадає на підрозділи Служби безпеки України, серед яких особливо слід визначити спец підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинною діяльністю (підрозділи «К») та слідчі підрозділи.

Крім того, органи прокуратури здійснюють нагляд за дотриманням законності під час провадження досудового слідства (дізнання) у справах про контрабанду і таким чином також приймають участь у вирішенні проблем боротьби із зазначеними злочинами.

Правом на проведення заходів по боротьбі з контрабандою володіють також підрозділи Державної прикордонної служби України та органів внутрішніх справ (міліції), у тому числі спец підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю МВС.

Але діяльність цих органів може здійснюватися тільки з метою забезпечення окремих напрямів боротьби з контрабандою і не повинна втручатися в компетенцію перерахованих вище державних органів.

Боротьба з контрабандою та порушенням митних правил входить до завдань митних органів України.

З початку створення митних органів України, в їхньому складі були створені спеціальні підрозділи по боротьбі з контрабандою та порушенням митних правил – відділи та служби, які протягом останніх років зазнали певного розвитку та удосконалення.

Організаційні й практичні заходи по боротьбі з контрабандою та порушенням митних правил здійснюються з метою:

1. Установлення контролю над контрабандою та порушенням митних правил (виявленні структури, механізмів та обсягів контрабанди, наявності організованих угруповань контрабандистів тощо)

2. Нейтралізації та ліквідації контрабанди та порушень митних правил.

3. Усунення причин і умов учинення контрабанди та порушень митних правил.

Мета організації боротьби з контрабандою та порушенням митних правил має, в першу чергу, захисний характер.

Залежно від цілей, передбачених законами та підзаконними нормативними актами, в організації боротьби з контрабандою виділяють такі напрями роботи:

а) захист правовідносин у сфері господарської діяльності від злочинних посягань;

б) захист правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів від злочинних посягань.

Метою організації боротьби з контрабандою та порушенням митних правил є забезпечення економічної безпеки суспільства і держави.

4. Види порушень митних правил і відповідальність за такі правопорушення

Поняття порушення митних правил дано в ст. 458 Митного кодексу України. А саме, порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів комерційного характеру через ми-

тний кордон України і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність.

Види порушень митних правил:

1. Порушення режиму зони митного контролю.
2. Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем.
3. Недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення, видача їх без дозволу митного органу або втрата.
4. Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю.
5. Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення.
6. Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання.
7. Перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів, документів.
8. Неподання митному органу звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем.
9. Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності.
10. Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів за межі цієї території та/або встановленого законодавством порядку проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони.
11. Порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами.
12. Порушення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі.

13. Порушення порядку здійснення операцій з переробки товарів.

14. Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів.

15. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем.

16. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон з приховуванням від митного контролю.

17. Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

18. Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів.

Адміністративна відповідальність за митні правопорушення настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами - посадові особи цих підприємств.

За порушення митних правил можуть бути накладені такі **адміністративні стягнення:**

1) попередження;

2) штраф;

3) конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення - безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил

від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу.

Додержання митними органами вимог закону в разі застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил забезпечується здійсненням систематичного контролю з боку органів вищого рівня та їх посадових осіб, правом оскарження постанов у справах про порушення митних правил та іншими заходами, передбаченими законодавством України.

Якщо справи про порушення митних правил розглядаються митними органами, адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через два місяці з дня вчинення правопорушення, а у разі розгляду митними органами справ про триваючі порушення митних правил, - не пізніше, ніж через два місяці з дня виявлення цих правопорушень.

Якщо справи про порушення митних правил розглядаються судами (суддями), адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через три місяці з дня вчинення правопорушення, а в разі розгляду судами (суддями) справ про триваючі порушення митних правил, - не пізніше, ніж через три місяці з дня виявлення цих правопорушень.

У разі відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил адміністративні стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття.

Тема 4. МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ

- 1. Сутність митного оформлення.*
- 2. Процедура декларування та форми декларацій.*
- 3. Декларування товарів за допомогою митних брокерів.*

1. Сутність митного оформлення

Під митним оформленням розуміють виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Відповідно до ст. 246 Митного кодексу метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів.

Митне оформлення здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів митних органів протягом робочого часу, встановленого для цих органів.

Відповідно до міжнародних договорів, укладених в установленому законом порядку, митне оформлення у пунктах пропуску через державний кордон України може здійснюватися **цілодобово**.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється в будь-якому митному органі з пред'явленням їх цьому органу.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через територію України в митному **режимі транзиту**, здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого починається транзитне переміщення.

У випадку переміщення **громадянами-підприємцями** через митний кордон України товарів, пов'язаних зі здійсненням ними підприємницької діяльності, митне оформлення здійснюється в порядку, встановленому Митним кодексом та іншими законодавчими актами України для підприємств.

Митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України **громадянами**, може здійснюватися у будь-якому митному органі на всій митній території України.

Митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України громадянами (крім товарів, що переміщуються у не супроводжуваному багажі та у вантажних відправленнях, а також товарів, які підлягають державній реєстрації), здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України.

Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у не супроводжуваному багажі та вантажних відправленнях, здійснюється в митних органах за місцем проживання або тимчасового перебування зазначених громадян, у місці кінцевого призначення транспортного засобу, що здійснював перевезення цих товарів, або, за заявою громадянина, - у пунктах пропуску через державний кордон України.

За письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи митні формальності можуть виконуватися митними органами поза місцем розташування цих органів, а також поза робочим часом, установленим для них, на умовах, визначених Митним кодексом. Форма письмового звернення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

За виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, із заінтересованих осіб справляється плата у розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України, та в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що

забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

За рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, митне оформлення підакцизних товарів, природного газу, товарів, які відповідно до законодавства підлягають клеймуванню державним пробірним клеймом, а також лікарських засобів може здійснюватися у спеціально визначених для цього митних органах.

Митне оформлення розпочинається з моменту подання митному органу декларантом або уповноваженою ним особою митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування - з моменту отримання митним органом від декларанта або уповноваженої ним особи електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію.

Засвідчення митним органом прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення здійснюється шляхом проставлення відбитків відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії

Декларанти можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, які пред'являються ними для такого оформлення.

У разі проведення догляду і передогляду товарів, транспортних засобів, ручної кладі та багажу, а також на вимогу митного органу присутність декларантів під час митного оформлення є обов'язковою.

Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою, здійснюється першочергово без сплати митних платежів.

Митне оформлення завершується протягом **чотирьох робочих годин** з моменту пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню (якщо згідно з Митним кодексом товари, транспортні засоби комерційного призначення підлягають пред'явленню), подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей, передбачених Митним кодексом.

Зазначений строк може бути перевищений на час виконання відповідних формальностей виключно у разі:

- 1) виконання митних формальностей поза місцем розташування митного органу;
- 2) підтвердженого письмово бажання декларанта або уповноваженої ним особи подати додаткові документи чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару;
- 3) проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів, якщо товари не випускаються;
- 4) виявлення порушень митних правил;
- 5) зупинення митного оформлення відповідно до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;
- 6) подання додаткових документів.

Митне оформлення вважається завершеним після виконання митним органом митних процедур, визначених ним відповідно до заявленого митного режиму, що засвідчується митним органом шляхом проставлення відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

2. Процедура декларування та форми декларацій

Декларування, відповідно до статті 257 Митного кодексу України, здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії.

Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках.

Форми декларацій:

1. **Попередня митна декларація** подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення (у тому числі з метою транзиту) або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України. При ввезенні на митну територію України підакцизних товарів подання попередньої митної декларації, доставка та пред'явлення цих товарів митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація, є обов'язковими.

2. **Тимчасова, неповна декларація** – оформлюється якщо декларант або уповноважена ним особа не володіє точними відомостями про характеристики товарів, необхідні для заповнення митної декларації у звичайному порядку, за умови, що вона містить дані, достатні для поміщення їх у заявлений митний режим, та під зобов'язання про подання додаткової декларації у строк не більше 45 днів з дати оформлення тимчасової митної декларації.

3. **Періодична митна декларація** може подаватися на регулярне переміщення через митний кордон України товарів однією і тією ж особою на одних і тих же умовах та підставах протягом не більше 180 днів та під зобов'язання про подання додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця, у порядку та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

4. **Додаткова митна декларація** містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

Товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, декларуються митному органу, який здійснює митне оформлення цих товарів і транспортних засобів.

Транспортні засоби, що використовуються для переміщення товарів, декларуються одночасно з цими товарами.

Морські, річкові та повітряні судна декларуються митному органу в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України.

Порожні транспортні засоби та транспортні засоби, які перевозять пасажирів, декларуються в місці перетину митного кордону України.

Митна декларація подається митному органу, який здійснює митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, протягом 10 робочих днів з дати доставлення цих товарів, транспортних засобів до зазначеного органу.

Дата та час подання митної декларації фіксується митним органом шляхом її реєстрації, у тому числі з використанням інформаційних технологій. Митний орган не має права відмовити в реєстрації митної декларації.

З метою визначення правильності заповнення поданої митної декларації та відповідності доданих до неї документів установленим вимогам митний орган здійснює перевірку митної декларації.

Митна декларація приймається для митного оформлення, якщо вона подана за встановленою формою, підписана особою, яка її подала, і перевіркою цієї декларації встановлено, що вона містить всі необхідні відомості і до неї додано всі визначені документи. Факт прийняття митної декларації засвідчується посадовою особою митного органу, яка її прийняла, шляхом проставлення на ній відбитка відповідного митного забезпечення та інших відміток (номера декларації, дати та часу її прийняття тощо), у тому числі з використанням інформаційних технологій.

З моменту прийняття митним органом митної декларації вона є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення, а декларант або уповноважена ним особа несе відповідальність за подання недостовірних відомостей, наведених у цій декларації.

Митний орган не має права відмовити в прийнятті митної декларації, якщо декларантом виконано всі умови, встановлені Митним кодексом.

Декларант може здійснювати декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення самостійно або уповноважувати інших осіб на здійснення декларування від свого імені.

Декларування товарів, що належать громадянам, може здійснюватися цими громадянами або іншими громадянами, уповноваженими на це власниками зазначених товарів нотаріально посвідченими дорученнями.

Декларант виконує всі обов'язки і несе у повному обсязі відповідальність, передбачену Митним кодексом, незалежно від того, чи він є власником товарів і транспортних засобів, які пере-

міщуються через митний кордон України, митним брокером чи іншою уповноваженою особою.

Декларант зобов'язаний:

1) здійснити декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до порядку, встановленого Митним кодексом;

2) на вимогу митного органу пред'явити товари, транспортні засоби комерційного призначення для митного контролю і митного оформлення;

3) надати митному органу передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних формальностей;

4) сплатити митні платежі або забезпечити їх сплату;

5) сплатити інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на митні органи.

За письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи та з дозволу митного органу відомості, зазначені в митній декларації, можуть бути змінені або митна декларація може бути відкликана. Порядок внесення змін до митних декларацій, їх відкликання та визнання недійсними визначається Кабінетом Міністрів України.

Внесення змін до митної декларації, прийнятої митним органом, допускається до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму, а також протягом трьох років з дня завершення їх митного оформлення. Зміни повинні стосуватися лише товарів, транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у митній декларації.

У разі виявлення порушень митних правил щодо задекларованих у митній декларації товарів, транспортних засобів комерційного призначення внесення змін, відкликання та визнання недійсною цієї декларації до закінчення провадження у відповідних справах забороняються.

3. Декларування товарів за допомогою митних брокерів

Митний брокер (посередник) - це підприємство, що здійснює декларування товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, і має ліцензію на право здійснення митної брокерської діяльності, видану спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Митним брокером може бути тільки підприємство-резидент. Від імені цього підприємства декларування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, може здійснювати його відокремлений структурний підрозділ (філія, представництво тощо).

Митний брокер здійснює брокерську діяльність відповідно до норм Митного кодексу та ліцензійних умов, що затверджуються спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та органом ліцензування. Відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», ліцензуванню підлягає такий вид господарської діяльності, як посередницька діяльність митного брокера.

Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються договором доручення.

Агент з митного оформлення – це фізична особа-резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Агент з митного оформлення має право виконувати свої функції з пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення, у будь-якому митному органі України.

Підприємство, що здійснює декларування вантажів на підставі договору - це підприємство, яке зареєстроване на території України і здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України.

Для здійснення декларування такому підприємству необхідно отримати ліцензію на право здійснення митної брокерської діяльності, а також мати у своєму штаті осіб, уповноважених на декларування, які отримали відповідні кваліфікаційні свідоцтва.

За видачу ліцензії на право здійснення митної брокерської діяльності справляється збір у розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Державна митна служба України веде реєстр підприємств, що здійснюють декларування на підставі договору.

Для отримання ліцензії на право здійснення митної брокерської діяльності особа подає до митниці, у зоні діяльності якої знаходиться, заяву та всі інші передбачені документи.

Заява розглядається митницею протягом 15 днів з дня її надходження. При цьому митниця перевіряє відомості, зазначені у поданих документах. Якщо дані заявника виявляються неповними строк розгляду заяви може бути подовжено до одного місяця.

Після перевірки митницею відповідності поданих документів та їх погодження вона готує лист узгодження про доцільність видачі ліцензії на право здійснення митної брокерської діяльності, а у разі відмови від погодження, - митниця повідомляє про це заявника письмово із зазначенням причин відмови.

Справа про видачу ліцензії розглядається у Державній митній службі України протягом 30 днів з моменту її надходження. Ліцензія видається Державною митною службою України на підставі наказу Голови Держмитслужби.

Ліцензія діє безстроково за умови щорічної перереєстрації. Зона діяльності підприємства, що здійснює декларування на підставі договору, визначається у ліцензії відповідно до місця розташування зазначеного підприємства та його філій і представництв.

Перереєстрація ліцензії на право здійснення митної брокерської діяльності проводиться щорічно з 1 листопада по 31 грудня. За перереєстрацію ліцензії справляється збір у розмірі еквівалентному 1000 дол. США, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Допущення особи, уповноваженої на декларування, здійснюється шляхом видачі йому митницею кваліфікаційного свідоцтва. Заява від підприємства, що здійснює декларування на підставі договору, або громадянина на видачу кваліфікаційного свідоцтва розглядається митницею протягом 15 днів.

Особа, уповноважена на декларування, може виконувати функції, стосовно вантажів, що належать стороннім особам, тільки якщо цей спеціаліст зарахований до штату підприємства, яке отримало ліцензію на право здійснення митної брокерської діяльності.

Для видачі кваліфікаційного свідоцтва у митниці створюється екзаменаційна комісія, яка приймає екзамени у кандидатів з метою визначення достатності їх рівня знань і кваліфікації для здійснення декларування.

Митниця організовує навчання осіб, уповноважених на декларування, проведення консультацій та прийняття екзаменів у встановленому законодавством порядку. Продовження строку дії (щорічна перереєстрація) ліцензії на право здійснення митної брокерської діяльності не стосується строку дії кваліфікаційного свідоцтва особи, уповноваженої на декларування.

При здійсненні митного оформлення підприємство, що здійснює декларування на підставі договору, виконує обов'язки і несе відповідальність у повному обсязі як власник (володілець), що самостійно переміщує товари чи інші предмети через митний кордон України.

Змістовий модуль II

ТАРИФНІ ТА НЕТАРИФНІ МЕТОДИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Тема 5. ТАРИФНІ МЕТОДИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1. *Поняття мита і його класифікація.*
2. *Особливі види мита.*
3. *Тарифні пільги та звільнення від сплати мита.*

1. Поняття мита і його класифікація

Мито – це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та Митним кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до Митного кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

В Україні застосовуються такі види мита:

- 1) ввізне мито;
- 2) вивізне мито;
- 3) сезонне мито;
- 4) особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне.

Залежно від способу нарахування мита поділяються на:

- адвалерне, що нараховується у відсотках до митної вартості товарів та інших предметів, які обкладаються митом;
- специфічне, що нараховується у встановленому грошовому розмірі на одиницю товарів та інших предметів, які обкладаються митом;
- комбіноване, що поєднує обидва ці види митного обкладення.

Ввізне мито нараховується на товари та інші предмети при їх ввезенні на митну територію України.

Ввізне мито є диференційованим:

- до товарів та інших предметів, що походять з держав, які входять разом з Україною до митних союзів або утворюють з нею спеціальні митні зони, і в разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму згідно з міжнародними договорами за участю України, застосовуються преференційні ставки ввізного мита, передбачені Митним тарифом України;

- до товарів та інших предметів, що походять з країн або економічних союзів, які користуються в Україні режимом найбільшого сприяння, котрий означає, що іноземні суб'єкти господарської діяльності цих країн або союзів мають пільги щодо мит, за винятком випадків, коли зазначені мита та пільги щодо них встановлюються в рамках спеціального преференційного митного режиму, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, передбачені Митним тарифом України;

- до решти товарів та інших предметів застосовуються повні ставки ввізного мита, передбачені Митним тарифом України.

Вивізне мито нараховується на товари та інші предмети при їх вивезенні за межі митної території України.

Вивізне мито сплачується у валюті України. При визначенні митної вартості товарів та сплаті мита іноземна валюта перераховується у валюту України за офіційним курсом Національного банку України на день подання митної декларації.

Вивізне мито сплачується суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на митницях за своїм місцезнаходженням.

На окремі товари та інші предмети може встановлюватися **сезонне ввізне і вивізне мито** на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.

Відповідно до Закону «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» сезонні ввізні мита запрова-

джуються щорічно у подвійному розмірі до розміру пільгових ставок ввізного мита на сільськогосподарську продукцію.

Сезонні мита вважаються винятком з преференційних або пільгових режимів, у тому числі з угод про вільну торгівлю, митні союзи, виробничу кооперацію та інших подібних міжнародних угод, якщо це передбачено такими угодами. Сезонні мита протягом часу їх дії заміщують ввізні мита, встановлені Законом.

Кабінет Міністрів України встановлює терміни дії сезонних мит на сільськогосподарську продукцію та оприлюднює своє рішення за 45 днів до дня їх запровадження.

2. Особливі види мита

З метою захисту економічних інтересів України, українських виробників та у випадках, передбачених законами України, у разі ввезення на митну територію України і вивезення за межі цієї території товарів незалежно від інших видів мита можуть застосовуватися особливі види мита:

- спеціальне мито,
- антидемпінгове мито;
- компенсаційне мито.

Особливі види мита встановлюються на підставі рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, прийнятих відповідно до законів України: «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну».

Спеціальне мито застосовується:

- як засіб захисту українських виробників: як засіб захисту національного товаровиробника у разі, коли товари ввозяться на митну територію України в обсягах та (або) за таких умов, що за-

подіюють значну шкоду або створюють загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;

- як заходи у відповідь на дискримінаційні та (або) недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують здійснення законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та (або) зачіпають інтереси України.

Антидемпінгове мито застосовується: відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, яке заподіє шкоду національному товаровиробнику, у разі вивезення за межі митної території України товарів за ціною, істотно нижчою за ціни інших експортерів подібних або безпосередньо конкуруючих товарів на момент цього вивезення, якщо таке вивезення заподіє шкоду.

Компенсаційне мито застосовується:

- відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, яке заподіює шкоду національному товаровиробнику;

- у разі вивезення за межі митної території України товарів, для виробництва, переробки, продажу, транспортування, експорту або споживання яких безпосередньо або опосередковано надавалася субсидія, якщо таке вивезення заподіює шкоду.

3. Тарифні пільги та звільнення від сплати мита

Митним кодексом України допускається встановлення **тарифних пільг** (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення

товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори.

Тарифні квоти у вигляді встановлення обсягів окремих товарів, призначених для ввезення на митну територію України у визначений період зі зниженням ставки ввізного мита, встановлюються окремими законами. Ввезення товарів на митну територію України поза тарифними квотами здійснюється без зниження ставок ввізного мита.

У разі якщо імпорт товару є об'єктом антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, тарифні пільги (тарифні преференції) не встановлюються або зупиняються чи припиняються, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

У випадках, встановлених Митним кодексом та іншими законами з питань оподаткування, при ввезенні на митну територію України або вивезенні за її межі **від оподаткування митом звільняються:**

1) транспортні засоби комерційного призначення, що здійснюють регулярні міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів, а також предмети матеріально-технічного постачання і спорядження, паливо, продовольство та інше майно, необхідні для їх нормальної експлуатації на час перебування в дорозі, в пунктах проміжної зупинки, або придбані за кордоном у зв'язку з ліквідацією наслідків аварії (поломки) даних транспортних засобів;

2) предмети матеріально-технічного постачання та спорядження, паливо, сировина для промислової переробки, продовольство та інше майно, що вивозяться за межі митної території України для забезпечення виробничої діяльності українських та орендованих (зафрахтованих) українськими підприємствами і організаціями суден, які ведуть морський промисел, а також продукція їх промислу, що ввозиться на митну територію України;

3) валюта України, іноземна валюта, цінні папери та банківські метали;

4) товари, право власності на які набувається державою у випадках, передбачених Митним кодексом та іншими законами України;

5) товари, що ввозяться в Україну або вивозяться з України для офіційного і особистого користування особами, які відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і законів України користуються правом ввезення в Україну та вивезення з України таких товарів зі звільненням від сплати мита;

6) товари, що ввозяться на митну територію України в рамках міжнародної технічної допомоги відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

7) товари, що походять з іншої території, за які було сплачено мито при первісному ввезенні на митну територію України, тимчасово, у тому числі з метою ремонту, вивозилися за її межі та знову ввозяться на митну територію України;

8) товари, що походять з митної території України, за які було сплачено мито при первісному вивезенні за межі цієї території, тимчасово ввозилися на цю територію та знову вивозяться за її межі;

9) документи та видання, які надсилаються в рамках міжнародного обміну до освітніх, наукових або культурних закладів, у тому числі бібліотек. Перелік цих закладів визначається Кабінетом Міністрів України;

10) на період виконання робіт щодо підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему – товари (сировина, матеріали, устаткування та обладнання), що надходять в Україну в рамках міжнародної технічної допомоги, яка надається на безоплатній та безповоротній основі для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, перетворення об'єкта «Укриття»

на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС;

11) товари, включаючи продукцію, обладнання, устаткування, транспортні засоби та інші речі майнового характеру, призначені для виконання угоди про розподіл продукції, а також продукція, видобута у виключній (морській) економічній зоні України, що ввозяться на митну територію України при виконанні угоди про розподіл продукції, а також товари (крім майна та матеріальних цінностей, вартість яких була відшкодована інвестору компенсаційною продукцією і які перейшли у власність держави) та видобута продукція, що вивозяться інвестором з України відповідно до Закону України «Про угоди про розподіл продукції» та угоди про розподіл продукції;

12) архівні документи, придбані з метою внесення їх до Національного архівного фонду;

13) фармацевтична продукція, сполуки, що використовуються для її виготовлення, які не виробляються в Україні, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України;

14) устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання і матеріали, засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріали для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії за умови, що ці товари застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів встановлюється Кабінетом Міністрів України;

15) техніка, устаткування, майно і матеріали, що ввозяться на митну територію України та вивозяться за межі цієї території, призначені для власного використання розвідувальними органами України;

16) матеріали, устаткування та комплектуючі, що використовуються для виробництва:

а) устаткування, що працює на відновлюваних джерелах енергії;

б) матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, що будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії;

в) енергозберігаючого обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;

г) засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів;

г) матеріалів, сировини та устаткування, що будуть використовуватися у нанотехнологічних виробництвах або працювати з використанням нанотехнологій.

Зазначені товари звільняються від оподаткування за умови, що вони застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів згідно з УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України;

17) технічні та транспортні засоби, у тому числі самохідні сільськогосподарські машини, що працюють на біопаливі та класифікуються за кодами згідно з УКТ ЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України «Про альтернативні види палива», якщо такі товари не виробляються в Україні. Порядок ввезення зазначених технічних та транспортних засобів, у тому числі самохідних сільськогосподарських машин, визначається Кабінетом Міністрів України;

18) бланки книжок МДП та книжок (карнетів) А.Т.А., що переміщуються між національним гарантійним об'єднанням та іноземними гарантійними об'єднаннями, що є їх кореспондентами, або міжнародними організаціями.

Крім того, за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених Митним кодексом, звільняються від оподаткування:

- 1) ввізним митом - товари, поміщені у митні режими реімпорту та відмови на користь держави;
- 2) вивізним митом - товари, поміщені у митний режим реекспорту.

Існує так зване умовно-безмитне ввезення і вивезення товарів та інших предметів.

За умови дотримання вимог та обмежень, встановлених Митним кодексом, застосовується **умовне повне звільнення** від оподаткування:

- 1) ввізним митом - до товарів, поміщених у митні режими транзиту, тимчасового ввезення, митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території, знищення або руйнування;
- 2) вивізним митом - до товарів, поміщених у митні режими транзиту, тимчасового вивезення.

Умовне часткове звільнення від оподаткування ввізним митом застосовується до товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення, за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених Митним кодексом.

У разі тимчасового ввезення товарів з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами за кожний повний або неповний календарний місяць заявленого строку перебування на митній території України сплачується 3 відсотки суми митних платежів, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України, розрахованої на дату поміщення їх у митний режим тимчасового ввезення.

Сума митних платежів сплачується при поміщенні товарів у митний режим тимчасового ввезення та розраховується за встановлений митним органом строк дії цього митного режиму.

Тема 6. ПОРЯДОК НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

1. *Порядок нарахування та сплати мита.*
2. *Порядок нарахування та сплати митних зборів.*
3. *Порядок нарахування і сплати акцизного податку при переміщенні товарів через митну територію України.*
4. *Порядок нарахування і сплати податку на додану вартість при переміщенні товарів через митну територію України.*

1. Порядок нарахування та сплати мита

Митні платежі нараховуються декларантом або іншими особами, на яких покладено обов'язок із сплати митних платежів, самостійно, крім випадків, якщо обов'язок щодо нарахування митних платежів відповідно до Митного кодексу, Податкового кодексу України та інших законів України покладається на митні органи.

Нарахування сум митних платежів здійснюється у валюті України.

Для цілей нарахування митних платежів застосовуються ставки, що діють на день подання митному органу митної декларації на товари, а в разі якщо митне оформлення здійснюється без подання митної декларації, - на день його здійснення.

У разі якщо для цілей обчислення митних платежів, у тому числі визначення митної вартості товарів, необхідно зробити перерахування іноземної валюти, застосовується курс валюти України до іноземної валюти, встановлений Національним банком України на день нарахування митних платежів.

Порядок нарахування мита залежить від його виду (адвалерне, специфічне, комбіноване).

Розрахунок суми мита в разі застосування адвалерних ставок мита (у відсотках до митної вартості товарів) здійснюється за формулою

$$C_{ма} = (B \times Ma) : 100 \%, \quad (1)$$

де $C_{ма}$ - сума мита;

B - митна вартість товару (у грн.);

Ma - ставка мита, встановлена у відсотках до митної вартості товару.

Розрахунок суми мита в разі застосування ставок специфічного мита, що нараховується у встановленому грошовому розмірі на одиницю товарів, здійснюється за формулою:

$$C_{мс} = H \times Mc \times K_{\epsilon}, \quad (2)$$

де $C_{мс}$ - сума мита;

H - кількісна або фізична характеристика товару в натуральному вираженні;

Mc - ставка мита в євро за одиницю товару;

K_{ϵ} - курс євро, встановлений Національним банком України на день подання митної декларації.

Розрахунок суми мита в разі застосування ставок комбінованого мита, що поєднує специфічне та адвалерне мито, здійснюється за формулою:

$$B \times Ma, \text{ але не менше ніж } H \times Mc, \quad (3)$$

де B - митна вартість;

H - кількість товару у фізичних одиницях виміру;

Ma - ставка ввізного мита у відсотках до митної вартості товару,

Mc - ставка ввізного мита в встановленому грошовому еквіваленті до одиниці товару.

Справляння мита з товарів дитячого асортименту, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України, здійснюється за ставками, зменшеними на 50 відсотків згідно з Декретом Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф».

У разі якщо відповідно до норм Митного кодексу обов'язок із сплати митних платежів покладається на кількох осіб, такі особи виконують зазначений обов'язок солідарно.

2. Порядок нарахування та сплати митних зборів

Митні збори справляються під час митного оформлення за:

- митне оформлення товарів і предметів, транспортних засобів і номерних вузлів до них (у тому числі таких, що ввозяться тимчасово);

- перебування товарів і предметів, транспортних засобів і номерних вузлів до них під митним контролем;

- митне оформлення товарів і предметів, транспортних засобів і номерних вузлів до них у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, де вони зберігаються, чи поза робочим часом, установленим для митниці, у тому числі у вихідні та святкові дні;

- митне оформлення транспортного засобу індивідуального користування, якщо цей засіб використовується для перевезення товарів і предметів в обсягах, що підлягають обкладенню митом;

- видачу посвідчень на право реєстрації (перереєстрації) увезених в Україну громадянами транспортних засобів (у тому числі ввезених тимчасово), а також номерних агрегатів, що підлягають реєстрації в органах Державної автомобільної інспекції;

- зберігання товарів і предметів, транспортних засобів і номерних вузлів до них на складах митниць.

Митні збори, які нараховуються за вантажною митною декларацією справляються при кожному здійсненні митного оформлення товарів та інших предметів.

Платниками митних зборів є юридичні та фізичні особи, що здійснюють митне оформлення.

Митне оформлення товарів у повному обсязі та їх пропуск можуть здійснюватися лише після сплати належних митних зборів або за умови надання митним органом у встановленому порядку відстрочення чи розстрочення їхньої сплати.

Митні збори підлягають сплаті до або на момент здійснення митного оформлення.

Митні збори сплачуються платниками у валюті України або в іноземній валюті першої групи Класифікатора валют Національного банку України згідно з чинним законодавством України про валютне регулювання.

У національній валюті України митні збори сплачуються:

- суб'єктами підприємницької діяльності (юридичними особами або такими, що не мають статусу юридичної особи) та іншими організаціями з місцезнаходженням на території України, які створені і діють відповідно до законодавства України;

- філіями, представництвами іноземних фірм, іноземними авіакомпаніями, міжнародними організаціями з місцезнаходженням на території України, що провадять свою діяльність на підставі законів України;

- дипломатичними, консульськими, торговельними та іншими офіційними представництвами України за кордоном, які користуються імунітетом і дипломатичними привілеями;

- філіями та представництвами підприємств та організацій України за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності;

- фізичними особами з місцем постійного проживання на території України.

У національній валюті України або в іноземній валюті митні збори можуть сплачуватися:

- суб'єктами підприємницької діяльності (юридичними особами або такими, що не мають статусу юридичної особи) та іншими організаціями з місцезнаходженням за межами України, які створені і діють відповідно до законодавства іноземної держави,

у тому числі юридичними особами та іншими суб'єктами підприємницької діяльності з участю юридичних осіб та інших суб'єктів підприємницької діяльності України;

- іноземними дипломатичними, консульськими, торговельними та іншими офіційними представництвами, міжнародними організаціями та їхніми філіями, розташованими на території України, що користуються імунітетом і дипломатичними привілеями;

- представництвами інших організацій і фірм в Україні, що не провадять підприємницької діяльності на підставі законів України;

- фізичними особами з місцем постійного проживання за межами України.

3. Порядок нарахування і сплати акцизного податку при переміщенні товарів через митну територію України

Суми акцизного податку з товарів (продукції), які ввозяться на митну територію України, що підлягають сплаті, визначаються платниками податку самостійно, виходячи з об'єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку.

Податок із підакцизних товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, обчислюється у національній валюті за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на дату подання митному органу митної декларації до митного оформлення.

Суми податку, що підлягають сплаті, у разі порушення умов розміщення підакцизних товарів у митних режимах: магазину безмитної торгівлі, переробки на митній території України, визначаються, виходячи з об'єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку, що діяли на момент подання митної декларації при розміщенні у відповідний режим.

У разі повного або часткового повернення імпортером підакцизних товарів (продукції), ввезених на митну територію України, продавцю у зв'язку з непридатністю їх для реалізації на митній території України, платник податків - імпортер проводить коригування податкових зобов'язань зі сплати акцизного податку у звітному періоді, у якому відбулось повернення невикористаних та пошкоджених марок, або органу державної податкової служби, який видав марки, надані відповідні документи, що підтверджують втрату марок.

Сума коригування обчислюється платником податку із застосуванням максимальних роздрібних цін, ставок акцизного податку з урахуванням мінімального податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку, які діяли на дату виникнення податкового зобов'язання щодо таких товарів (продукції).

Сума коригування зазначається в декларації з акцизного податку за відповідний звітний період. При цьому сума акцизного податку за бажанням імпортера повертається йому на поточний рахунок у банку або зараховується при придбанні наступних партій марок акцизного податку.

Ввезення на митну територію України підакцизних товарів (продукції), що переміщуються через митну територію України транзитом, проводиться без сплати податку за умови здійснення заходів щодо гарантування доставки товарів (продукції) у порядку, визначеному митним законодавством.

Підакцизні товари (продукція), які тимчасово ввозяться на митну територію України і призначені для показу чи демонстрації під час проведення виставок, конкурсів, нарад, семінарів та ярмарків, спеціальних виставкових заходів, якщо вони залишаються у власності нерезидентів та їх використання на території України не має комерційного характеру, пропускаються через митний кордон України без сплати податку під зобов'язання, узяті перед органом державної митної служби, про вивезення таких товарів (продукції) у тому самому стані, в якому вони ввозилися,

крім змін внаслідок фактичного природного зношення, на строк тимчасового ввезення за умови надання гарантій (грошової застави) органу державної митної служби.

Податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) сплачується платниками податку до або в день подання митної декларації.

У разі ввезення маркованої підакцизної продукції на митну територію України податок сплачується під час придбання марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання митної декларації.

Ставки акцизного податку є єдиними на всій території України. Застосовуються наступні ставки податку:

- адвалорні,
- специфічні,
- комбіновані (адвалорні та специфічні одночасно).

У разі обчислення податку із застосуванням адвалорних ставок **базою оподаткування** є:

– вартість реалізованого товару (продукції), виробленого на митній території України, за встановленими виробником максимальними роздрібними цінами без податку на додану вартість та з урахуванням акцизного податку;

– вартість товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товари (продукцію), які він імпортує, без податку на додану вартість та з урахуванням акцизного податку.

При визначенні бази оподаткування перерахунок іноземної валюти на національну валюту здійснюється за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України, що діє на дату подання до митного органу митної декларації до митного оформлення.

У разі обчислення податку із застосуванням специфічних ставок з вироблених на митній території України або ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) базою

оподаткування є їх величина, визначена в одиницях виміру ваги, об'єму, кількості товару (продукції), об'єму циліндрів двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках.

Порядок нарахування податку такий:

1. Якщо ставка адвалорна, тобто встановлена у відсотках до вартості реалізованого товару, то сума акцизного податку обчислюється за формулою:

$$C_a = B \times A, \quad (4)$$

де C_a – сума акцизного податку;

B – вартість реалізованого товару;

A – ставка акцизного податку.

2. Якщо ставка специфічна, тобто встановлена в грошовому еквіваленті до фізичної одиниці виміру товару, то сума акцизного податку обчислюється за формулою:

$$C_a = H \times A, \quad (5)$$

де C_a – сума акцизного податку;

H – кількість товару у фізичних одиницях виміру, визначених відповідним законом;

A – ставка акцизного податку

Контроль за правильністю обчислення і своєчасністю сплати до бюджету податку з підакцизних товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, під час митного оформлення здійснюється митними органами, крім випадків ввезення маркованої підакцизної продукції, контроль за правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджету якої покладається на органи державної податкової служби.

Нарахування суми акцизного податку на товари та транспортні засоби, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України, здійснюється за ставками згідно з чинним законодавством.

4. Порядок нарахування і сплати податку на додану вартість при переміщенні товарів через митну територію України

При ввезенні товарів на митну територію України суми податку на додану вартість, нараховані митним органом, підлягають сплаті до державного бюджету платниками податку до/або на день подання митної декларації безпосередньо на єдиний казначейський рахунок за винятком операцій, за якими надається звільнення (умовне звільнення) від оподаткування.

У разі ввезення товарів на митну територію України залежно від митного режиму, у який розміщуються ці товари, оподаткування здійснюється у такому порядку:

- у митних режимах імпорту та реімпорту податок сплачується у повному обсязі (крім товарів, що звільняються від оподаткування при ввезенні на митну територію України);

- у митних режимах транзиту та відмови на користь держави податок не сплачується;

- у митних режимах митного складу, знищення або руйнування, магазину безмитної торгівлі застосовується повне умовне звільнення від оподаткування;

- у митних режимах тимчасового ввезення (вивезення) застосовується умовне звільнення від оподаткування, а саме:

- а) повне умовне звільнення застосовується у разі:

- *тимчасового ввезення на митну територію України та подальшого вивезення товарів;

- *тимчасового ввезення на митну територію України та подальшого вивезення повітряних суден, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу;

- *тимчасового вивезення товарів з митної території України та їх подальшого ввезення до закінчення строку тимчасового вивезення;

б) часткове умовне звільнення застосовується в разі тимчасового ввезення товарів, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України, на митну територію України з метою виробництва чи виконання робіт.

За кожний повний або неповний місяць заявленого строку перебування зазначених товарів на митній території України сплачується 3 відсотки суми податку, який підлягав би сплаті в разі випуску товарів у вільний обіг відповідно до митного режиму імпорту. Сплачені суми податку включаються до складу сум податку, що відносяться до податкового кредиту періоду, в якому було сплачено податок.

У такому ж порядку сплачується податок у разі продовження строку тимчасового ввезення зазначених товарів.

Без сплати податку здійснюється продовження строку тимчасового ввезення зазначених товарів після закінчення трирічного періоду їх перебування на митній території України та сплати податку в попередні періоди такого перебування.

Загальна сума податку, яка підлягає сплаті в разі часткового звільнення від оподаткування товарів, не повинна перевищувати суми, яка підлягала б сплаті, якби товари було випущено у вільний обіг у митному режимі імпорту станом на дату, коли на них було поширено дію режиму тимчасового ввезення.

Сума податку, сплачена на підставі часткового звільнення від оподаткування товарів, які тимчасово ввозилися на митну територію України для використання з метою виробництва чи виконання робіт, у разі розміщення цих товарів в інші митні режими поверненню не підлягає.

У разі припинення дії режиму тимчасового ввезення з частковим звільненням від оподаткування товарів та випуску їх у вільний обіг або передачі ввезених за цим режимом товарів у користування іншій особі податок сплачується в обсязі, передбаченому законодавством для ввезення товарів на митну територію України у митному режимі імпорту, за відрахуванням суми вже

сплаченого на підставі часткового звільнення від оподаткування товарів податку. При цьому за період, коли застосовувалося таке звільнення, підлягають сплаті проценти з сум податкових зобов'язань, що підлягали б сплаті, коли б щодо таких сум надавалося розстрочення податкових зобов'язань;

У разі розміщення товарів у митному режимі переробки на митній території України податок не підлягає сплаті.

При цьому повне умовне звільнення надається за умови надання на суму податкового зобов'язання простого векселя та за умови вивезення продуктів переробки з митної території України у визначений строк.

У разі якщо платник податку не подає простого векселя, податкове зобов'язання сплачується на загальних підставах.

Під час ввезення на митну територію України продуктів переробки товарів, що вивозилися у митному режимі переробки за межами митної території України, податок сплачується у порядку, встановленому для митного режиму імпорту, за винятком операцій з ввезення в Україну продуктів переробки товарів, що вивозилися за її межі з метою ремонту в митному режимі переробки за межами митної території України, які не підлягають оподаткуванню.

У разі порушення умов митних режимів, під час розміщення в які надано повне або часткове умовне звільнення від оподаткування, особа, відповідальна за дотримання режиму, зобов'язана сплатити суму податкового зобов'язання, на яку було надане умовне звільнення. При цьому з дня надання умовного звільнення від оподаткування на суму податкового зобов'язання нараховується пеня.

У разі ввезення на митну територію України фізичними особами особистих речей, товарів та транспортних засобів порядок стягнення податку, що підлягає сплаті в разі переміщення товарів через митний кордон України, а також інші умови, не передбачені Податковим кодексом, на яких товари підлягають звільненню

від оподаткування, визначаються законом. У разі подальшого вивезення товарів з магазинів безмитної торгівлі за межі митної території України податок не справляється (у тому числі за нульовою ставкою).

Постачання товарів магазинами безмитної торгівлі без нарахування податку може здійснюватися виключно фізичним особам, які виїжджають за межі митної території України, та юридичним особам, які обслуговують пасажирів міжнародних рейсів після проходження ними паспортного та митного контролю. У разі вивезення з магазинів безмитної торгівлі або митних ліцензійних складів товарів, що перебувають у митних режимах магазину безмитної торгівлі або митного складу, для вільного обігу на митній території України (крім переміщення до інших магазинів безмитної торгівлі або митних складів), оподаткування здійснюється у порядку, передбаченому для операцій з ввезення товарів на митну територію України.

У разі надання фінансових гарантій, встановлених митним законодавством при переміщенні товарів через митний кордон України, податок обчислюється відповідно до законодавства і за офіційним курсом національної валюти, встановленим Національним банком України, що діє на день оформлення таких гарантій, як при випуску товарів для вільного обігу у митному режимі імпорту.

Ставки податку встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах: 17 відсотків; 0 відсотків. Розрахунок суми ПДВ здійснюється за формулою:

$$\text{Спдв} = (B + M + C_a) \times 0,17, \quad (6)$$

де Спдв - сума податку на додану вартість;

B - договірна (контрактна) вартість, але не менша митної вартості, зазначеної у ввізній декларації;

M - ввізне мито за повними ставками Митного тарифу України;

C_a - сума акцизного податку.

Тема 7. НЕТАРИФНІ ОБМЕЖЕННЯ В СИСТЕМІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

- 1. Поняття, зміст і класифікація нетарифних методів митного регулювання.*
- 2. Кількісні обмеження імпорту та експорту.*
- 3. Митні й адміністративні імпортно-експортні формальності.*
- 4. Сертифікація товару, як метод нетарифного регулювання.*

1. Поняття, зміст і класифікація нетарифних методів митного регулювання

Важливим методом державного впливу на зовнішньоекономічні відносини є комплекс адміністративних або нетарифних засобів, які відносяться до засобів безпосереднього управлінського впливу. В українському законодавстві немає чіткого визначення поняття нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Так, наприклад, в абзаці 2 ч.3 ст. 7 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність» лише встановлюється, що регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється за допомогою передбачених в законах України актів тарифного і нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їх компетенції, а сам термін акту нетарифного регулювання не розкривається. У сучасній українській правовій науці під нетарифними засобами регулювання зазвичай розуміють встановлені законодавцем обмежувально-заборонні заходи, які перешкоджають проникненню імпортних товарів на внутрішній ринок України з метою захисту інтересів вітчизняного виробника та споживача. Нетарифні засоби носять позаекономічний характер і головним їх завданням є перешкодження вільному переміщенню товарів, транспортних засобів та інших предметів че-

рез митний кордон, що з одного боку обумовлює ряд переваг, а з іншого – ставить їх у протиріччя з принципами «вільної торгівлі», які встановлюються більшістю міжнародно-правових актів з митних питань і питань міжнародної торгівлі. Вперше термін нетарифних бар'єрів виник в міжнародному праві завдяки діяльності ГАТТ. У ст. XI ГАТТ, присвяченій загальній відміні кількісних обмежень, такі обмеження визначаються як будь-які інші заходи крім мит, податків або інших зборів. Тобто, до нетарифних заходів відносяться будь-які заходи неподаткового характеру з боку держави, спрямовані на здійснення впливу на суспільні відносини в зовнішньоекономічній сфері.

Хоча в рамках СОТ неодноразово наголошувалося на необхідності повної ліквідації нетарифних бар'єрів більшість країн світу продовжують широко їх застосовувати. В теперішній час нетарифні бар'єри представляють собою найбільш ефективну зброю дискримінації та блокування доступу до ринків збуту. Вони включають велику кількість протекціоністських прийомів (за підрахунками ЮНКТАД більше ніж 800), починаючи від урядових субсидій, кількісних обмежень, введення санітарних і технічних норм і закінчуючи навмисним ускладненням адміністративних процедур. Таке важливе значення вони мають з ряду причин. По-перше, будь-який товар, перетинаючи митний кордон, в першу чергу, зустрічає нетарифні бар'єри: кількісні обмеження, заборони, стандарти і т. ін. По-друге, нетарифні засоби державного впливу мають найвищу цілеспрямованість, оперативність та ефективність порівняно з тарифними, що обумовлюється їх характером. Головними властивими характеристиками нетарифних засобів є безпосередня реалізація волі керуючого суб'єкту та позбавлення споживача свободи вибору товарів.

У сучасному світі значення нетарифних бар'єрів безперервно зростає і це, в першу чергу, пов'язано з діяльністю ГАТТ/СОТ, а конкретніше зі значним зниженням митних тарифів, яке відбулося в післявоєнні роки в результаті переговорного процесу в ра-

мках ГАТТ та «зв'язування» митних тарифів – тобто необхідності узгодження змін у національному митному тарифі з іншими зацікавленими державами-членами ГАТТ/СОТ. Найбільшу активність в застосуванні нетарифних засобів проявляють промислово розвинені країни, які є лідерами міжнародної торгівлі – Сполучені Штати, Японія і країни ЄС.

До переваг нетарифних засобів можна віднести досить просту процедуру їх застосування (встановлення більшої частини нетарифних обмежень відбувається нормативними актами органів виконавчої влади), високу ефективність та оперативність застосування (ефект від цих засобів не залежить від економічних законів і настає відразу після їх застосування), цілеспрямовану реалізацію регулятивних цілей, відсутність необхідності узгоджувати застосування більшості нетарифних засобів з іншими державами. Система нетарифних засобів забезпечує запланований рівень виконання поставлених завдань: утримання, зменшення або збільшення імпорту у визначених межах, забезпечення встановленого рівня імпорту та експорту по відношенню до конкретних країн, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, конкретних груп товарної номенклатури, ефективно впливати на зовнішньоторговельний баланс країни. Крім того, значна частина цих обмежень (наприклад, технічні бар'єри) носять прихований характер, що також є важливим для реалізації цілей держави в митній сфері.

Особливо значну роль нетарифні обмеження відіграють в забезпеченні національних інтересів в митній сфері щодо контролю за переміщенням зброї, технологій подвійного застосування, наркотичних засобів та інших товарів і предметів, оборот яких обмежено або заборонено, чи які становлять загрозу національній безпеці країни. У цьому аспекті важливою є можливість повністю припинити переміщення певного виду товару через митний кордон, що досягається лише при застосуванні нетарифних засобів.

Вищеназвані характеристики створюють для уряду значні можливості для вільного маніпулювання нетарифними обмеженнями, що може бути ефективною формою узгодження міждержавних економічних відносин на основі взаємності і широко використовується в процесі міждержавних переговорів.

Існує багато підходів до класифікації нетарифних методів митного регулювання. Наприклад, в залежності від конкретного об'єкту впливу цих засобів їх можна класифікувати на наступні категорії: обмеження кількості товару, яку дозволено вивозити або ввозити в країну; обмеження кола експортерів або імпортерів, яким дозволено ввозити або вивозити товар; встановлення спеціальних умов при експорті або імпорті товару тощо. Крім того, розбіжності в підходах класифікації існують між фахівцями з митного права, економіки, менеджменту, міжнародних відносин. Але необхідно зважати, що Секретаріатом ГАТТ в свій час було розроблено власну класифікацію нетарифних обмежень.

Зважаючи на впливовість ГАТТ/СОТ у регулюванні міжнародних економічних відносин доцільно дотримуватися цієї класифікації нетарифних заходів, безумовно приймаючи до уваги особливості національного законодавства та галузеву специфіку митного регулювання. Згідно класифікації ГАТТ заходи нетарифного регулювання розподіляються на п'ять груп: заходи втручання держави в економіку, особливості митних та адміністративних процедур, стандарти та інші спеціальні вимоги до товарів, специфічні торговельні бар'єри, імпортні податки та збори. Крім того, таку класифікацію слід доповнити іншою значною групою нетарифних інструментів – заходи валютно-фінансової політики.

Класифікація нетарифних засобів регулювання зовнішньої торгівлі відповідно до ГАТТ/СОТ:

I. Заходи втручання держави в економіку:

- а) Пільги виробникам та споживачам місцевої продукції;
- б) Експортні субсидії;
- в) Компенсаційні мита;

- г) Державні закупки;
- д) Торговельні операції державних підприємств;
- е) Інші заходи з обмеження торгівлі.

II. Особливості митних та адміністративних процедур:

- а) Методи визначення митної вартості;
- б) Антидемпінгові мита;
- в) Структура тарифів;
- г) Консульські та митні документи:
 - консульські формальності та збори;
 - митна документація;
 - правила походження товарів;
- д) Вимоги відносно зразків.

III. Стандарти:

- а) Технічні стандарти;
- б) Вимоги до упаковки та маркування.

IV. Специфічні торгові бар'єри:

- а) Кількісні обмеження імпорту;
- б) Двосторонні дискримінаційні обмеження імпорту;
- в) Обмеження експорту;
- г) Встановлення мінімальних цін;
- д) Ліцензування;
- е) Заборони відносно кінофільмів;
- ж) Імпортні збори:
 - Внесення депозитів
 - Кредитні обмеження для імпортерів;
 - Різні збори;
 - Прикордонні збори фіскального характеру.

VI. Обмеження відносно іноземних лікєро-горілчанних виробів:

- а) Дискримінаційні збори з автомобілів;
- б) Статистичні та адміністративні збори;
- в) Спеціальні збори на імпортні товари.

2. Кількісні обмеження імпорту та експорту

До кількісних обмежень імпорту та експорту відносять:

- квотування;
- ліцензування;
- добровільне обмеження експорту й угоди про упорядкування ринку;
- ембарго.

Квоти – визначають частку суб'єктів ринку у виробництві, споживанні, експорті, імпорті і т. п. товарів та послуг. Квотування здійснюється з метою створення конкурентного середовища, захисту вітчизняного ринку, стабілізації цін на внутрішньому ринку.

Квотування здійснюється шляхом установлення режиму видачі індивідуальних ліцензій, причому загальний обсяг експорту (імпорту) за цими ліцензіями не повинний перевищувати обсягу встановленої квоти. В Україні вводяться наступні види експортних (імпортних) квот (контингентів):

▪ **квоти (контингенти) глобальні** – квоти, установлювані за товаром (товарами) без указівки конкретних країн (груп країн), у які товар (товари) експортується або з якої він (вони) імпортується;

▪ **квоти (контингенти) групові** – квоти, установлювані за товаром (товарами) з визначенням групи країн, у які товар (товари) експортується або з якої він (вони) імпортується;

▪ **квота експортна (імпортна)** – граничний обсяг визначеної категорії товарів, що дозволено експортувати з території України (імпортувати на територію України) протягом встановленого терміну і який визначається в натуральних чи вартісних одиницях;

▪ **квоти (контингенти) індивідуальні** – квоти, установлювані за товаром (товарами) з визначенням конкретної країни, у яку товар (товари) може експортуватися або з якої він (вони) мо-

же імпортуватися;

▪ **квоти антидемпінгові** – граничний обсяг імпорту в Україну визначеного товару (товарів), що є об'єктом антидемпінгового розслідування і/або антидемпінгових заходів, що дозволено імпортувати в Україну протягом установленого терміну і який визначається в натуральних і/або вартісних одиницях виміру;

▪ **квоти компенсаційні** – граничний обсяг імпорту в Україну визначеного товару (товарів), що є об'єктом антисубсидійного розслідування і/або компенсаційних мір, що дозволено імпортувати в Україну протягом установленого терміну і який визначається в натуральних і/або вартісних одиницях виміру.

▪ **квоти спеціальні** – граничний обсяг імпорту в Україну визначеного товару (товарів), що є об'єктом спеціального розслідування і/або спеціальних мір, що дозволено імпортувати в Україну протягом установленого терміну і який визначається в натуральних і/або вартісних одиницях виміру.

За кожним видом товару може встановлюватися тільки один вид квоти.

Ліцензії — це спеціальні дозволи, які видаються суб'єктам підприємницької діяльності на здійснення окремих її видів. Ліцензування спрямоване на захист економічних інтересів країни, суспільства та його членів як споживачів товарів та послуг. Складовим елементом ліцензування є перелік видів підприємницької діяльності, що мають дозвільний (ліцензійний) статус. В Україні порядок видачі та скасування ліцензій визначається Положенням про порядок видачі суб'єктам підприємницької діяльності спеціальних дозволів (ліцензій) на здійснення окремих видів діяльності.

Ліцензування зовнішньоекономічних операцій визначається як комплекс дій органу виконавчої влади з надання дозволу на здійснення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності експорту (імпорту) товарів.

Ліцензування експорту (імпорту) товарів здійснюється у формі автоматичного або неавтоматичного ліцензування.

Автоматичне ліцензування визначається як комплекс дій органу виконавчої влади з надання суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності дозволу на здійснення протягом визначеного періоду експорту (імпорту) товарів, щодо яких не встановлюються квоти (кількісні або інші обмеження). Автоматичне ліцензування експорту (імпорту) як адміністративна процедура з оформлення та видачі ліцензії не справляє обмежувального впливу на товари, експорт (імпорт) яких підлягає ліцензуванню.

Неавтоматичне ліцензування визначається як комплекс дій органу виконавчої влади з надання суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності дозволу на здійснення протягом визначеного періоду експорту (імпорту) товарів, щодо яких встановлюються певні квоти (кількісні або інші обмеження). Неавтоматичне ліцензування експорту (імпорту) як адміністративна процедура з оформлення та видачі ліцензії використовується в разі встановлення квот (кількісних або інших обмежень) на експорт (імпорт) товарів.

Ліцензування експорту товарів запроваджується в Україні в разі:

- значного порушення рівноваги щодо певних товарів на внутрішньому ринку, особливо сільськогосподарської продукції, продуктів рибальства, продукції харчової промисловості та промислових товарів широкого вжитку першої необхідності або інших товарів, що мають вагоме значення для життєдіяльності в Україні;

- необхідності забезпечення захисту життя, здоров'я людини, тварин або рослин, навколишнього природного середовища, громадської моралі, національного багатства художнього, історичного чи археологічного значення або захисту прав інтелектуальної власності, а також відповідно до вимог державної безпеки;

- експорту дорогоцінних металів, крім банківських металів;

- необхідності застосування заходів захисту вітчизняного товаровиробника;

- необхідності забезпечення захисту патентів, торгових марок та авторських прав;

- необхідності забезпечення виконання міжнародних договорів України.

Ліцензування імпорту товарів запроваджується в Україні в разі:

- різкого погіршення стану платіжного балансу та зовнішніх платежів (якщо інші заходи є неефективними);

- різкого скорочення або мінімального розміру золотовалютних резервів;

- необхідності забезпечення захисту життя, здоров'я людини, тварин або рослин, навколишнього природного середовища, громадської моралі, національного багатства художнього, історичного чи археологічного значення або захисту прав інтелектуальної власності, а також відповідно до вимог державної безпеки;

- імпорту дорогоцінних металів, крім банківських металів;

- необхідності застосування заходів захисту вітчизняного товаровиробника;

- необхідності забезпечення захисту патентів, торгових марок та авторських прав;

- необхідності забезпечення виконання міжнародних договорів України.

В Україні вводяться наступні види експортних (імпортних) ліцензій:

- **ліцензія антидемпінгова** – належним чином оформлене право на імпорт в Україну протягом встановленого терміну визначеного товару (товарів), що є об'єктом антидемпінгового розслідування і/або антидемпінгових заходів;

- **ліцензія компенсаційна** – належним чином оформлене право на імпорт в Україну протягом встановленого терміну визначеного товару (товарів), що є об'єктом антисубсидійного розслідування і/або компенсаційних заходів;

- **ліцензія спеціальна** – належним чином оформлене пра-

во на імпорт в Україну протягом встановленого терміну визначеного товару (товарів), що є об'єктом спеціального розслідування і/або спеціальних заходів;

- **ліцензія відкрита (індивідуальна)** – дозвіл на експорт (імпорт) товару протягом визначеного періоду часу (але не менш одного місяця) з визначенням його загального обсягу;

- **ліцензія генеральна** – відкритий дозвіл на експортні (імпортні) операції по визначеному товару (товарам) і/або з визначеною країною (групою країн) протягом періоду дії режиму ліцензування по цьому товару (товарам);

- **ліцензія експортна (імпортна)** – належним чином оформлене право на експорт (імпорт) протягом встановленого терміну визначених товарів чи валютних засобів з метою інвестицій і кредитування;

- **ліцензія разова (індивідуальна)** – разовий дозвіл, що має іменний характер і видається для здійснення кожної окремої операції конкретним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності на період не менш того, який є необхідним для здійснення експортної (імпортної) операції.

Рішення про застосування режиму ліцензування експорту (імпорту) товарів, у тому числі встановлення квот (кількісних або інших обмежень), приймається Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади з питань економічної політики з визначенням списку конкретних товарів, експорт (імпорт) яких підпадає під режим ліцензування, періоду дії цього режиму та кількісних або інших обмежень щодо кожного товару.

У разі застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів щодо захисту вітчизняного товаровиробника рішення про запровадження режиму ліцензування приймається Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі згідно із законодавством України.

Стосовно кожного виду товару може встановлюватися лише

один вид ліцензії.

Ліцензії видаються центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики, а також у межах наданих ним повноважень – відповідним республіканським органом Автономної Республіки Крим, структурним підрозділом обласної, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій.

Ліцензії видаються на підставі заявок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що подаються за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики.

Добровільне обмеження експорту та угоди про упорядкування ринку – це різновид імпоротної квоти, що вводиться не країною-імпортером, а країною-експортером з метою запобігання інших торгових санкцій з боку країни-імпортера.

Ембарго – це заборона, що застосовується відносно імпорту або експорту окремих товарів або відносно здійснення зовнішньоторгових операцій з конкретною країною.

3. Митні й адміністративні імпортно-експортні формальності

Під митними й адміністративним імпортно-експортними формальностями розуміється сукупність заходів державного регулювання, яка включає:

- ✓ антидемпінгові мита,
- ✓ методи оцінки митної вартості товарів,
- ✓ вимоги про вміст місцевих компонентів,
- ✓ митні та консульські формальності,
- ✓ товаросупровідні документи й інше.

Антидемпінгові мита – це тимчасовий збір у розмірі різниці між цінами продажу товару на внутрішньому й зовнішньому ринку, що вводиться імпортуючою країною з метою нейтраліза-

ції негативних наслідків нечесної цінової конкуренції на основі демпінгу.

При встановленні факту демпінгу головна проблема виникає у визначенні **нормальної вартості товару**. Так, відповідно до законодавства Європейського Союзу, при ввозі товарів із країн з ринковою економікою, нормальна вартість товару розраховується виходячи з рівня внутрішньої ціни на ідентичний товар в країні експортера або країні походження товару. Якщо такий товар не продається на внутрішньому ринку або реалізується на спеціальних умовах, що не дозволяє порівняти внутрішні та експортні ціни, нормальна вартість товару встановлюється виходячи з ціни експорту в третю країну або з урахуванням витрат на виробничі та збутові операції. У той же час, для країни з державно-регульованою економікою нормальна вартість визначається на основі цінової інформації країн з ринковою економікою, в яких рівні виробництва близькі до умов виробництва державно-регульованих країн.

Після визначення нормальної вартості проводиться ціновий аналіз і при встановленні факту демпінгу визначається економічний збиток, заподіяний державі. Для здійснення цінового аналізу експортна ціна порівнюється з нормальною вартістю товару. При цьому експортна ціна визначається: по фактично сплаченій або такій що підлягає сплаті ціні, по ціні першого продажу товару, по митній вартості та за допомогою інших методів. Різниця між нормальною вартістю товару та експортною ціною представляє собою демпінгову маржу, яка є верхньою межею антидемпінгового мита.

Особливе місце в системі нетарифних обмежень займає **вимога щодо вмісту місцевих компонентів**. Умова використання місцевих напівфабрикатів і вузлів – це правило, законодавчо визначає долю кінцевого продукту, який повинен бути виготовлений національними виробниками, якщо такий товар передбачається для продажу на внутрішньому ринку.

Митні та консульські формальності, товаросупровідні документи виступають в якості прихованої форми протекціонізму, оскільки вимагають значного часу оформлення, пов'язані з додатковими витратами й часто повинні містити інформацію, що містить комерційну тайну фірми.

4. Сертифікація товару, як метод нетарифного регулювання

Сертифікація товару (продукції) в Україні здійснюється відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію» від 10 травня 1993 р. № 46-93. Сертифікація продукції в Україні здійснюється уповноваженими на те органами з сертифікації – підприємствами, установами і організаціями з метою:

- запобігання реалізації продукції, небезпечної для життя, здоров'я та майна громадян і навколишнього природного середовища;
- сприяння споживачеві в компетентному виборі продукції;
- створення умов для участі суб'єктів підприємницької діяльності в міжнародному економічному, науково-технічному співробітництві та міжнародній торгівлі.

Державну систему сертифікації створює центральний орган виконавчої влади з питань технічного регулювання – національний орган України з сертифікації, який проводить та координує роботу щодо забезпечення її функціонування, а саме:

- визначає основні принципи, структуру та правила системи сертифікації в Україні;
- затверджує переліки продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, та визначає терміни її запровадження;
- призначає органи з сертифікації продукції;
- встановлює правила визнання сертифікатів інших країн;

- розглядає спірні питання з випробувань і дотримання правил сертифікації продукції;
- веде Реєстр державної системи сертифікації;
- організує інформаційне забезпечення з питань сертифікації.

Центральний орган виконавчої влади з питань технічного регулювання в межах своєї компетенції несе відповідальність за дотримання правил і порядку сертифікації продукції.

Сертифікація продукції в Україні поділяється на обов'язкову та добровільну.

Обов'язкова сертифікація – сертифікація на відповідність обов'язковим вимогам нормативних документів проводиться виключно в державній системі сертифікації. Обов'язкова сертифікація в усіх випадках повинна включати перевірку та випробування продукції для визначення її характеристик і подальший державний технічний нагляд за сертифікованою продукцією.

Випробування з метою обов'язкової сертифікації повинні проводитися акредитованими випробувальними лабораторіями (центрами) методами, які визначені відповідними нормативними документами, а за відсутності цих документів – методами, що визначаються органом з сертифікації чи органом, який виконує його функції. Результати випробувань, проведених зазначеними лабораторіями (центрами), у подальшому не потребують підтвердження іншими акредитованими випробувальними лабораторіями (центрами). Повторні випробування за визначеними характеристиками цієї продукції не проводяться, крім випадків, коли відповідно до законодавства встановлена недостовірність результатів випробувань. Сертифікації продовольчої сировини та харчових продуктів тваринного походження здійснюються після проведення ветеринарно-санітарної експертизи та видачі відповідних ветеринарних документів.

Під час проведення сертифікації та у разі позитивного рішення органу з сертифікації заявникові видається сертифікат та право маркувати продукцію спеціальним знаком відповідності.

Форма, розміри і технічні вимоги до знаку відповідності визначаються державним стандартом. Знак відповідності не може бути застосований, якщо порушено правила його використання.

Існують особливості **сертифікації продукції, що імпортується**. Відповідність продукції (товару), яка ввозиться і реалізується на території України, стандартам, що діють в Україні, має підтверджуватися сертифікатом відповідності чи свідоцтвом про визнання відповідності, виданим або визнаним центральним органом виконавчої влади з питань технічного регулювання або акредитованим в установленому порядку органом із сертифікації, який уповноважений на здійснення цієї діяльності в законодавчо регульованій сфері.

Підтвердження відповідності харчових продуктів, продовольчої сировини, супутніх матеріалів, які ввозяться на митну територію України, здійснюється в порядку, визначеному законом.

Центральний орган виконавчої влади з питань технічного регулювання або акредитований в установленому порядку орган із сертифікації, який уповноважений на здійснення цієї діяльності в законодавчо регульованій сфері, включає сертифіковану продукцію до Єдиного реєстру сертифікованої в Україні продукції на підставі: декларації про відповідність, виданої виробником продукції на кожну партію харчових продуктів, продовольчої сировини, супутніх матеріалів, або сертифікатів відповідності чи свідоцтв про визнання відповідності.

Реалізація харчових продуктів, виготовлених із застосуванням імпоротної продовольчої сировини та супутніх матеріалів, ввезених в Україну на підставі декларації про відповідність, виданої виробником на кожну партію продукції, дозволяється виключно за наявності сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання відповідності, виданого або визнаного центральним органом виконавчої влади з питань технічного регулювання або акредитованим в установленому порядку органом із сертифікації, який уповноважений на здійснення цієї діяльності.

Органи митного контролю здійснюють митне оформлення імпортованих товарів на підставі зазначеного Єдиного реєстру в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Центральний орган виконавчої влади з питань технічного регулювання здійснює контроль за наявністю сертифікатів для товарів, що реалізуються юридичними або фізичними особами на митній території України.

Всі види робіт, пов'язані з обов'язковою сертифікацією продукції: підготовчі, експертні, щодо акредитації, атестації, випробування, контролю та реєстрації підлягають оплаті. Кошти, витрачені заявником на обов'язкову сертифікацію продукції, відносяться на її собівартість. Вартість робіт, пов'язаних з обов'язковою сертифікацією продукції, визначається в договорі між замовником і виконавцем.

Орган з сертифікації продукції при проведенні обов'язкової сертифікації несе відповідальність за: необгрунтовану чи неправомірну видачу сертифіката відповідності; порушення правил сертифікації. Якщо зазначені дії не завдали шкоди споживачеві, громадянам, їхньому майну та навколишньому природному середовищу, орган, винний у порушенні правил, сплачує до державного бюджету України подвійну вартість виконаних робіт на підставі рішення центрального органу виконавчої влади з питань технічного регулювання. При повторному аналогічному порушенні правил сертифікації орган з сертифікації продукції та випробувальна лабораторія (центр) позбавляються акредитації в державній системі сертифікації.

Збитки (включаючи очікуваний і недержаний прибуток), завдані виготівником споживачам, їхньому майну, та шкода, заподіяна навколишньому природному середовищу вказаними діями підлягають відшкодуванню за рахунок органу, що проводив обов'язкову сертифікацію, в порядку, встановленому чинним законодавством, і цей орган позбавляється акредитації в державній системі сертифікації.

Змістовий модуль III
ПЕРЕМІЩЕННЯ ТА ПРОПУСК ЧЕРЕЗ МИТНИЙ
КОРДОН УКРАЇНИ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ

Тема 8. ПЕРЕМІЩЕННЯ ТА ПРОПУСК ЧЕРЕЗ
МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ТОВАРІВ ТА
ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

- 1. Митні процедури при переміщенні товарів через митний кордон різними видами транспорту при різних митних режимах.*
- 2. Порядок транзитного переміщення товарів та інших предметів між митницями.*
- 3. Зберігання товарів та інших предметів під митним контролем.*
- 4. Особливості переміщення та пропуску через митний кордон України окремих вантажів.*

1. Митні процедури при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту при різних митних режимах

Митний режим – комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення.

Відповідно до мети переміщення товарів через митний кордон України запроваджуються такі види митного режиму: імпорт; реімпорт; експорт; реекспорт; транзит; тимчасове ввезення (вивезення); митний склад; вільна митна зона; безмитна торгівля; переробка на митній території України; переробка за межами мит-

ної території України; знищення або руйнування; відмова на користь держави.

Митним кодексом України закріплено принцип самостійного визначення митного режиму товарів та транспортних засобів декларантом, відповідно до мети їх переміщення та на підставі документів, які будуть подаватись митному органу, з дотриманням умов такого режиму.

Зміна одного митного режиму на інші можлива тільки у період дії режиму. Як правило, зміна митного режиму обумовлена зміною наміру власника вантажу відносно товару, переміщеного через митний кордон України, або закінченням строку дії визначеного митного режиму.

Митні процедури – операції, пов'язані зі здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, митного оформлення цих товарів і транспортних засобів, а також із справлянням передбачених законом податків і зборів.

Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється засобами авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту, а також лініями електропередачі.

Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення товари переміщуються у:

- вантажних відправленнях;
- супроводжуваному багажі;
- несупроводжуваному багажі;
- ручній поклажі;
- міжнародних поштових відправленнях;
- міжнародних експрес-відправленнях.

Транспортні засоби, якими переміщуються громадяни та товари через митний кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню. Митні процедури, що здійснюються під час митного контролю та митного оформлення транспортних

засобів, якими переміщуються громадяни та товари через митний кордон України, мають уніфікований характер і не залежать від країни реєстрації або країни-власника транспортного засобу, країни, з якої прибув цей транспортний засіб, або країни, куди він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України та відповідними міжнародними актами, в частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

Митний контроль за міжнародними перевезеннями товарів здійснюється митними органами у взаємодії з іншими відповідними контрольними службами за спільними технологічними схемами з визначенням часу та послідовності виконання кожною службою своїх безпосередніх обов'язків.

Розклад руху транспортних засобів через митний кордон України затверджується центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту за погодженням зі спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи та спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону України.

Технологічні схеми затверджуються керівниками митних органів за погодженням з керівниками відповідних органів охорони державного кордону України, центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту та інших відповідних контрольних служб.

Адміністрація морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій на договірних засадах забезпечує митні органи необхідними службовими приміщеннями, обладнанням, засобами зв'язку та створює належні умови для здійснення ними митних процедур.

Перелік приміщень та вимоги до них визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи і центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту України відповідно до обсягу та характеру міжнародних перевезень.

2. Порядок транзитного переміщення товарів та інших предметів між митницями

Транзитні перевезення здійснюються як прохідний та внутрішній митний транзит.

Прохідний митний транзит – це переміщення товарів під митним контролем від одного пункту пропуску, розташованого на митному кордоні України, – пункту ввезення на митну територію України – до іншого пункту пропуску, розташованого на митному кордоні України, – пункту вивезення за межі митної території України.

Внутрішнім митним транзитом вважається переміщення товарів під митним контролем:

1) від пункту пропуску, розташованого на митному кордоні України, – пункту ввезення на митну територію України – до митного органу, розташованого на митній території України;

2) від митного органу, розташованого на митній території України, до пункту пропуску, розташованого на митному кордоні України, – пункту вивезення за межі митної території України;

3) від одного митного органу, розташованого на митній території України, до іншого митного органу, розташованого на митній території України.

Товари, що переміщуються транзитом, повинні:

1) залишатися у незмінному стані, крім природних втрат, і не використовуватися з іншою метою, крім транзиту;

2) бути доставленими до митного органу призначення у строк, визначений митним органом відправлення.

Митний транзит товарів через територію України здійснюється за маршрутами, які визначаються перевізниками на власний розсуд, виходячи з міркувань економічної доцільності за умови додержання вимог, що визначаються відповідно до Митного кодексу.

Кабінетом Міністрів України можуть встановлюватися обмеження щодо використання окремих шляхів та напрямків транзиту на території України, визначатися шляхи чи напрямки руху для певних видів транспорту чи товарів, що переміщуються транзитом через територію України, пункти пропуску для ввезення та вивезення окремих видів товарів.

Граничні строки прохідного митного транзиту залежно від виду транспорту встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Строк доставки товарів до митного органу призначення визначається митним органом відправлення відповідно до чинних в Україні нормативів на перевезення вантажів виходячи з виду транспорту, маршруту, відстані до кінцевого пункту та інших умов перевезення. До цього строку не включається час зберігання товарів на складах у разі перевантаження з одного виду транспорту на інший, а також час, необхідний для здійснення інших операцій з товарами, дозволених митними органами.

Положення про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення розроблено з метою встановлення надійного контролю за переміщенням товарів та інших предметів між митницями України, оперативного реагування у разі виникнення ускладнень чи непередбачених ситуацій під час такого переміщення, підвищення рівня відповідальності осіб, що здійснюють перевезення вантажів, з метою ведення статистичної обробки та аналізу інформації про переміщувані вантажі. Дія Положення поширюється на переміщення товарів та інших предметів, які перебувають під митним контролем та переміщуються між митницями територією України всіма юридичними та фізичними особами.

Товари переміщуються під митним контролем з митниці відправлення у митницю призначення шляхом їх перевезення залізничним, автомобільним, повітряним, річковим, морським транспортом. Митниця відправлення дає дозвіл на доставку товарів у митницю призначення за умови відсутності у неї обґрун-

тованих претензій до пред'явлених для митного контролю документів, товарів та транспортних засобів, що перевозять ці товари.

Як правило, товари перевозяться між митницями під митним забезпеченням в упаковці, транспортних засобах чи контейнерах, виготовлених та обладнаних таким чином, щоб товари не могли бути вилученими з опечатаного вантажного місця, транспортного засобу чи контейнера або поміщатись у такі місця без залишення видимих слідів розпечатання чи пошкодження митного забезпечення. Допускається перевезення товарів під забезпеченням митних органів інших країн, вантажовідправників або транспортних організацій, що прийняли такі вантажі до перевезення. Такі забезпечення, зокрема пломби, визнаються митними органами України за умови їх відповідності вимогам, що висуваються до митного забезпечення, яке використовується митними органами України. Негабаритні вантажі та товари, що переміщуються пристосованими (спеціально не обладнаними) транспортними засобами, можуть перевозитися без накладення митного забезпечення у вигляді пломбування транспортних засобів, в яких переміщуються такі товари. У таких випадках митні органи у товаросупровідних документах роблять детальний опис таких товарів та наносять на самі товари або на їх упаковку маркування або інші ідентифікаційні знаки з метою виключення можливості підміни цих товарів іншими або аналогічними. При перевезенні вантажів автомобільним транспортом перевізники - резиденти України допускаються до перевезень вантажів під митним забезпеченням за умови наявності у них ліцензії на право здійснення міжнародних перевезень вантажів автомобільним транспортом (крім перевезень до країн СНД) та свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками і пломбами, виданого митними органами України.

Для здійснення контролю за доставкою та виявлення фактів недоставки товарів у митницю призначення використовується

програмно-інформаційний комплекс, що базується на відомчій системі зв'язку митних органів України. Контроль за доставкою товарів у митниці призначення здійснює митниця відправлення цих товарів. У разі виявлення фактів недоставки вантажу в митницю призначення справу про порушення митних правил заводить митниця, якій було надане відповідне зобов'язання.

Митниця відправлення обов'язково встановлює строк доставки товарів у митницю призначення. Граничний строк доставки товарів визначається чинним законодавством України. Товари, що переміщуються через митну територію України у митному режимі транзиту, у разі проведення перевантаження з одного виду транспорту на інший можуть тимчасово розміщуватись на складах митних органів або митних ліцензійних складах за умови дотримання граничних строків транзиту, визначених Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено чинним законодавством України.

Максимальний строк доставки в митницю призначення товарів, що переміщуються прохідним або внутрішнім митним транзитом, визначається відповідно до законодавства України, яке регулює процедуру переміщення товарів залежно від виду транспорту (табл. 8.1).

Таблиця 8.1

Максимальний строк доставки в митницю призначення товарів, що переміщуються митним транзитом

Вид транспорту	Строк
автомобільним транспортом	- до 10 діб;
залізничним транспортом	- до 28 діб;
авіаційним транспортом	- до 5 діб;
морським та річковим транспортом	- до 20 діб;
трубопровідним транспортом	- до 31 доби.

В окремих випадках, коли вантаж не може прибути в митницю призначення у строк, установлений митницею відправлен-

ня, внаслідок дії надзвичайних або невідворотних обставин чи подій, що перешкоджають руху транспортного засобу, строк доставки товарів у митницю призначення може бути продовжений на час дії зазначених обставин чи подій.

3. Зберігання товарів та інших предметів під митним контролем

Товари і транспортні засоби з моменту пред'явлення митному органу і до їх випуску відповідно до обраного митного режиму можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем. Такі товари і транспортні засоби до завершення митного оформлення з дозволу відповідного митного органу розміщуються на складах тимчасового зберігання. Митний режим щодо зазначених товарів і транспортних засобів обирається під час передачі цих товарів і транспортних засобів на тимчасове зберігання і не може змінюватися їх власником або уповноваженою ним особою без погодження з відповідним митним органом до закінчення строку тимчасового зберігання.

Власник складу тимчасового зберігання (СТЗ) забезпечує окреме зберігання партій товарів.

Дозволяється спільне зберігання партій товарів окремих категорій за умови документального підтвердження виготовлення їх одним виробником із застосуванням єдиного технологічного процесу та притаманності цим товарам однакових фізичних і якісних характеристик.

Дозволяється спільне зберігання протягом не більше двох діб товарів, що перебувають під митним контролем, і товарів, оформлених у відповідному митному режимі.

Склад тимчасового зберігання – спеціально визначені й обладнані складське приміщення, резервуар, критий чи відкритий майданчик, що призначені для зберігання товарів і транспортних засобів і розміщуються в межах огороженої території.

СТЗ можуть бути закритого та відкритого типів.

У межах СТЗ створюється зона митного контролю. Дозвіл видається на одне або декілька складських приміщень, резервуарів, майданчиків митним органом, у зоні діяльності якого вони розташовані.

Строк тимчасового зберігання товарів і транспортних засобів на СТЗ починається з дня їх фактичного розміщення на СТЗ і закінчується днем завершення митного оформлення відповідно до заявленого митного режиму або днем передання їх на склад митного органу.

Підприємства, які зберігають товари на складах митних органів під митним контролем, можуть з дозволу та під митним контролем здійснювати із зазначеними товарами такі операції:

- 1) підготовку товарів до продажу та транспортування (роздільнення партії, формування відправлень, сортування, упакування та перепакування);
- 2) змішування товарів (компонентів) без надання одержаній продукції характеристик і властивостей, що істотно відрізняють її від вихідних складових;
- 3) прості складські операції.

Митний склад – митний режим, відповідно до якого ввезені з-за меж митної території України товари зберігаються під митним контролем без справляння податків і зборів і без застосування до них заходів нетарифного регулювання та інших обмежень у період зберігання, а товари, що вивозяться за межі митної території України, зберігаються під митним контролем після митного оформлення митними органами до фактичного їх вивезення за межі митної території України.

Для зберігання товарів у режимі митного складу використовуються спеціально обладнані приміщення, резервуари, майданчики – митні ліцензійні склади.

Декларування товарів на митних ліцензійних складах закритого типу здійснює власник складу, який і несе відповідальність

за сплату всіх митних платежів. Для забезпечення декларування товарів на митному ліцензійному складі відкритого типу власник складу має отримати ліцензію на право здійснення митно-брокерської діяльності. За видачу ліцензії на право здійснення митно-брокерської діяльності справляється збір в розмірі, еквівалентному 1500 дол. США.

Декларування товарів при їх розміщенні на митний ліцензійний склад відкритого типу має право здійснювати виключно власник складу.

Декларування товарів при їх випуску з митного ліцензійного складу відкритого типу може проводити як власник складу, так і власник товару. При цьому відповідальність за сплату всіх належних митних платежів несе особа, що здійснює декларування товарів.

Особа, яка має намір відкрити та експлуатувати митний ліцензійний склад, подає до митниці, в зоні діяльності якої знаходиться склад, заяву на отримання ліцензії на право відкриття та експлуатації митного ліцензійного складу (далі – ліцензія).

З товарами, що зберігаються на митному ліцензійному складі, можуть проводитися такі операції для забезпечення їх зберігання: переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення; чищення; провітрювання; створення оптимального температурного режиму; сушіння (у тому числі потоком тепла); фарбування; захист від корозії; боротьба із шкідниками; інвентаризація.

Крім вищезазначених операцій, з товарами, розміщеними на митному ліцензійному складі за окремим (разовим) дозвілом, можуть проводитися операції для підготовки товарів до продажу й транспортування.

На митних ліцензійних складах можуть також проводитись операції з облаштування та ремонту складських приміщень.

4. Особливості переміщення та пропуску через митний кордон України окремих вантажів

Порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами озброєнь, військової та спеціальної техніки, окремих видів сировини, матеріалів, обладнання і технологій, що можуть бути використані для їх створення, з метою забезпечення національної безпеки та додержання Україною міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів її доставки та обмеження передач звичайних видів озброєння визначений Законом України від 20 лютого 2003 року № 549-IV «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання», Указом Президента України від 13 лютого 1998 року № 117/98 «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання».

Державний експортний контроль – комплекс заходів з контролю за міжнародними передачами товарів, їх використанням юридичною чи фізичною особою, що здійснюється спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань державного експортного контролю та іншими державними органами з метою забезпечення захисту інтересів національної безпеки та відповідно до міжнародних зобов'язань України.

Система внутрішньофірмового експортного контролю – комплекс заходів організаційного, правового, інформаційного та іншого характеру, що виконується суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів з метою дотримання ним та підпорядкованими йому структурними підрозділами вимог законодавства в галузі експортного контролю.

Методами здійснення державного експортного контролю є:

- ідентифікація товарів, що передбачає встановлення відповідності конкретних товарів, які є об'єктами міжнародних передач, найменуванню та опису товарів, внесених до списків товарів, що підлягають державному експортному контролю;

- надання дозволів чи висновків (проведення переговорів) на здійснення міжнародних передач товарів;
- здійснення митного контролю та митного оформлення товарів відповідно до законодавства;
- застосування санкцій до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які порушили порядок здійснення таких передач, установлений законодавчими актами в галузі експортного контролю.

Митний контроль та пропуск вантажів **гуманітарної допомоги** через митний кордон України здійснюється позачергово у відповідності до Положення про порядок контролю за пропуском через митний кордон України вантажів гуманітарної допомоги, затвердженого наказом Держмитслужби України від 27 серпня 2000 р. № 466.

Харчові продукти та інші товари (предмети) гуманітарної допомоги, що мають обмежений термін споживання, ввозяться на митну територію України за умови, що на момент перетинання державного кордону термін їх придатності становить не менш як 1/3 терміну, визначеного виробником, а медичних та ветеринарних препаратів – не менш як 6 місяців. Одяг, взуття, білизна, що були у вжитку, допускаються до ввезення на митну територію України, якщо їх зношення не перевищує 30 відсотків.

Якщо під час здійснення контролю товарів (предметів) гуманітарної допомоги явних ознак непридатності до споживання та загрози для життя і здоров'я населення, а також докільля не виявлено, вантаж пропускається до місця призначення для остаточного встановлення якості та придатності до споживання.

Товари (предмети), що ввозяться (пересилаються) як гуманітарна допомога, переміщуються через митний кордон без застосування попереднього повідомлення, попередніх вантажних митних декларацій за умови наявності одержувача товарів в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги.

Тема 9. Переміщення та пропуск через митний кордон України товарів та особистих речей громадян

- 1. Загальний порядок переміщення громадянами товарів та особистих речей через митний кордон України.*
- 2. Пропуск та оподаткування товарів, що вивозяться (пересилаються) громадянами за межі митної території України.*
- 3. Пропуск та оподаткування товарів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України.*
- 4. Особливості тимчасового ввезення та вивезення з метою транзиту товарів на митну територію України громадянами.*

1. Загальний порядок переміщення громадянами товарів та особистих речей через митний кордон України

Громадяни за умови дотримання вимог Митного кодексу та інших актів законодавства України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну (у тому числі з метою транзиту) та вивезення з України.

Громадянам, які в'їжджають на територію України або виїжджають з неї засобами автомобільного та залізничного транспорту, а також транспортними засобами особистого користування, дозволяється здійснювати декларування товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, не залишаючи цих транспортних засобів.

Стосовно транзитних пасажирів, які не залишають транзитної зони, митний контроль не проводиться, однак митні органи мають право вживати передбачених Митним кодексом заходів у разі підозри щодо вчинення такими пасажирами порушення митних правил або контрабанди.

Митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України громадянами, може здійснюватися у будь-якому митному органі на всій митній території України.

Передбачається застосування двоканальної системи митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України громадянами.

Двоканальна система – це спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один з двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.

Канал, позначений символами зеленого кольору – **«зелений коридор»**, призначений для декларування шляхом вчинення дій громадянами, які переміщують через митний кордон України товари в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами та не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території і не підлягають письмовому декларуванню.

Канал, позначений символами червоного кольору – **«червоний коридор»**, призначений для всіх інших громадян.

Громадянин самостійно обирає відповідний канал («зелений коридор» або «червоний коридор») для проходження митного контролю за двоканальною системою.

Для цілей оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, застосовується фактурна вартість цих товарів, зазначена в касових або товарних чеках, ярликах, інших документах роздрібної торгівлі, які містять відомості щодо вартості таких товарів.

Особа, яка декларує товари, вправі довести достовірність відомостей, представлених для визначення їх фактурної вартості. У разі наявності доказів недостовірності заявленої фактурної вартості товарів митні органи визначають їх вартість самостійно, на підставі ціни на ідентичні або подібні (аналогічні) товари.

Особисті речі, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, підлягають декларуванню

шляхом учинення дій, усно, або, за бажанням власника чи на вимогу митного органу, письмово, не оподатковуються митними платежами та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, а також від застосування до них видів державного контролю.

Особисті речі – товари, нові і такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування зазначеної особи відповідно в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових та експресвідправленнях і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам

Особистими речами вважаються:

- 1) товари особистої гігієни та індивідуальні косметичні засоби у кількості, що забезпечує потреби однієї особи на період поїздки;
- 2) одяг, білизна, взуття, що мають суто особистий характер, призначені виключно для власного користування і мають ознаки таких, що були у користуванні;
- 3) особисті прикраси, у тому числі з дорогоцінних металів та каміння, що мають ознаки таких, що були в користуванні;
- 4) індивідуальне письмове та канцелярське приладдя;
- 5) один фотоапарат, одна кіно-, відеокамера разом з обґрунтованою кількістю фото-, відео-, кіноплівок та додаткового приладдя;
- 6) один переносний проектор та аксесуари до нього разом з обґрунтованою кількістю діапозитивів та/або кіноплівок;
- 7) бінокль;
- 8) переносні музичні інструменти у кількості не більше двох штук;

9) один переносний звуковідтворювальний пристрій (у тому числі магнітофон, диктофон, програвач компакт-дисків тощо) з обґрунтованою кількістю плівок, платівок, дисків;

10) один переносний радіоприймач;

11) стільникові (мобільні) телефони у кількості не більше двох штук, пейджери;

12) один переносний телевізор;

13) переносні персональні комп'ютери у кількості не більше двох штук і периферійне обладнання та приладдя до них; флеш-карти у кількості не більше трьох штук;

14) одна переносна друкарська машина;

15) калькулятори, електронні книжки у кількості не більше двох штук;

16) індивідуальні вироби медичного призначення для забезпечення життєдіяльності людини та контролю за її станом з ознаками таких, що були в користуванні;

17) звичайні та/або прогулянкові дитячі коляски у кількості, що відповідає кількості дітей, які перетинають кордон разом із громадянином, а у разі відсутності дітей - у кількості не більше однієї штуки;

18) одна інвалідна коляска на кожного інваліда, який перетинає митний кордон України, а у разі відсутності такої особи - у кількості не більше однієї штуки;

19) лікарські засоби, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;

20) годинники у кількості не більше двох штук;

21) 0,5 літра туалетної води та/або 100 грамів парфумів;

22) спортивне спорядження - велосипед, вудка рибальська, комплект альпіністського спорядження, комплект спорядження для підводного плавання, комплект лиж, комплект тенісних ракеток, дошка для серфінгу, віндсерфінгу, комплект спорядження

для гольфу, інше аналогічне спорядження, призначене для використання однією особою;

23) спеціальне дитяче харчування для дітей, хворих на фенілкетонурию або інше захворювання, що потребує спеціального харчування, яке не виробляється (не реалізується) в Україні, що переміщується (пересилається) через митний кордон України в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;

24) інші товари, призначені для забезпечення повсякденних потреб громадянина, перелік і гранична кількість яких визначаються законами України.

2. Пропуск та оподаткування товарів, що вивозяться (пересилаються) громадянами за межі митної території України

Товари, сумарна фактурна вартість яких **не перевищує еквівалент 10000 євро**, не підлягають письмовому декларуванню при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України.

Товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро та на які законом встановлено вивізне мито та/або якщо відповідно до закону державними органами видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, із сплатою у випадках, визначених законами України, вивізного мита та з поданням відповідних документів, виданих державними органами.

Товари, сумарна фактурна вартість яких **перевищує еквівалент 10000 євро**, при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню з поданням митної декларації, передбаченої законодавст-

вом України для підприємств, та зі сплатою вивізного мита у випадках, встановлених законами України.

Товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро, при вивезенні (пересиланні) громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, за умови, що ці товари:

1) вивозяться у зв'язку з виїздом за межі України на постійне місце проживання;

2) входять до складу спадщини, оформленої в Україні на користь громадянина-нерезидента, за умови підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії;

3) тимчасово вивозяться громадянами-резидентами за межі митної території України під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення;

4) були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про їх зворотне вивезення, що підтверджується відповідними документами;

5) були одержані громадянами-нерезидентами у вигляді призів і нагород за участь у змаганнях, конкурсах, фестивалях тощо, які проводяться на території України, що підтверджується відповідними документами.

Товари, придбані громадянами-нерезидентами на території України, загальна фактурна вартість яких не перевищує суми іноземної валюти, ввезеної цими громадянами в Україну, та товари, що вивозяться громадянами-нерезидентами у зв'язку з остаточним виїздом за межі України, на суму доходу, одержаного за час роботи чи навчання в Україні, що підтверджується відповідними документами, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, зі сплатою у випадках, встановле-

них законами України, вивізного мита, та поданням документів, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, які при переміщенні (пересиланні) громадянами таких товарів через митний кордон України видаються відповідними державними органами.

Тимчасове вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України здійснюється з наданням митному органу зобов'язання про зворотне ввезення.

Зобов'язання щодо зворотного ввезення товарів, які тимчасово вивозяться (пересилаються) за межі митної території України і сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро, може надаватися за бажанням громадянина.

У разі надання громадянином зобов'язання про зворотне ввезення товарів митний орган вживає заходів для забезпечення ідентифікації цих товарів з метою їх зворотного ввезення без письмового декларування та без оподаткування митними платежами.

Порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження визначається Кабінетом Міністрів України.

Порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів визначається Національним банком України.

Не допускається вивезення за межі митної території України алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами, які не досягли 18-річного віку.

3. Пропуск та оподаткування товарів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України

Товари (за винятком підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 1000 євро, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення, та товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та/або сумарна вага яких не перевищує 50 кг, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, не підлягають письмовому декларуванню (за винятком товарів, на які відповідно до Митного кодексу встановлено обмеження щодо переміщення громадянами через митний кордон України) та не є об'єктами оподаткування митними платежами.

Дане положення застосовується у разі, якщо особа, яка ввозить товари на митну територію України, в'їжджає в Україну не частіше одного разу протягом однієї доби. З метою забезпечення дотримання цієї умови посадові особи органів охорони державного кордону, які здійснюють паспортний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України, безпосередньо в процесі здійснення такого контролю інформують посадових осіб митних органів про громадян, які в'їжджають в Україну частіше одного разу протягом однієї доби. У разі якщо товари в обсягах, що не перевищують встановлених обмежень, ввозяться на митну територію України особою, яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом однієї доби, такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків і по-

датком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

У разі якщо зазначені товари, підлягають державній реєстрації на території України, такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів при переміщенні (пересиланні) їх через митний кордон України громадянами, та звільняються від оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних), що ввозяться громадянами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість та/або загальна вага яких перевищують встановлені обмеження, але загальна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України, в частині, що перевищує еквівалент 1000 євро (при ввезенні товарів на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення) та еквівалент 500 євро або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (при ввезенні через інші пункти пропуску через державний кордон України). Базою оподаткування таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1000 євро (при ввезенні товарів на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення) та еквівалент 500 євро або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (при ввезенні через інші пункти пропуску через державний кордон України).

Культурні цінності, виготовлені 50 і більше років тому, незалежно від їх вартості та способу переміщення через митний кордон України, підлягають письмовому декларуванню.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 300 євро, що переміщуються (пересилаються) на митну територію України на адресу одного одержувача в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, на адресу одного одержувача протягом однієї доби у міжнародних експрес-відправленнях, а також у несупроводжуваному багажі, підлягають усному декларуванню на підставі товаросупровідних документів та не є об'єктами оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або міжнародних експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 300 євро, але не перевищує еквівалент 10000 євро, або переміщуються (пересилаються) без дотримання передбачених умов, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків та податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 300 євро.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро, що пересилаються (переміщуються) на митну територію України в міжнародних поштових відправленнях, міжнародних експрес-відправленнях, у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, а також товари (крім підакцизних), незалежно від їх фактурної вартості, що переміщуються на митну територію України у вантажних відправленнях, підлягають декларуванню та митному оформленню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, а також дозволів (ліцензій), сертифікатів ві-

дповідності чи свідоцтв про визнання відповідності у випадках, установлених законодавством України для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, та оподатковуються ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

Поміщення товарів, ввезених на митну територію України громадянами, у митні режими відмови на користь держави чи знищення або руйнування здійснюється в порядку, встановленому Митним кодексом.

При ввезенні (пересиланні) на митну територію України громадянами **звільняються від оподаткування митними платежами:**

- 1) особисті речі;
- 2) культурні цінності, виготовлені 50 і більше років тому;
- 3) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового облаштування, що ввозяться (пересилаються) громадянами у зв'язку з переселенням на постійне місце проживання в Україну протягом шести місяців з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні, за умови документального підтвердження того, що до дня видачі цього документа громадянин проживав на території країни, з якої він прибув, не менше трьох років:

а) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового;

б) транспортні засоби особистого користування (у кількості однієї одиниці на кожного громадянина, який досяг 18-річного віку), за умови документального підтвердження того, що до дня видачі документа, що підтверджує право на постійне проживання в Україні, громадянин був власником (або співвласником) такого транспортного засобу не менше одного року, а транспортний засіб перебував за ним на постійному обліку (реєстрації) у відпові-

дних реєстраційних органах країни постійного місця попереднього проживання громадянина не менше одного року, якщо даний транспортний засіб підлягає реєстрації в цій країні;

в) причепа та напівпричепа (у кількості однієї одиниці на кожного повнолітнього громадянина) за умови одночасного ввезення з транспортними засобами особистого користування.

У разі пропуску внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили, хвороби або з інших поважних причин, що підтверджується відповідними документами, встановленого строку ввезення (пересилання) товарів на митну територію України із звільненням від оподаткування митними платежами цей строк може бути продовжений відповідним митним органом, але не більш як до двох років з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні;

4) товари, що належать громадянам і переміщуються транзитом через митну територію України;

5) товари, що входять до складу спадщини за законом, відкритої за межами України на користь резидента, у разі підтвердження її складу органами, що вчиняють нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

6) товари, одержані громадянами-резидентами у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України, за умови документального підтвердження факту нагородження нотаріальними органами відповідної країни. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

7) товари (включаючи транспортні засоби особистого користування), що були попередньо вивезені громадянами-

резидентами за межі митної території України і зворотно ввозяться на митну територію України, за наявності відповідного підтвердження факту попереднього вивезення таких товарів;

8) транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться на митну територію України громадянами-нерезидентами, а також пальне, що міститься у звичайних баках таких транспортних засобів, встановлених заводом-виробником;

9) товари (крім транспортних засобів), які мають ознаки таких, що були у користуванні та призначені для власного облаштування житла і забезпечення життєдіяльності громадян, які перебували за кордоном у відрядженнях (на навчанні), за умови, що такі товари ввозяться (пересилаються) протягом шести місяців з дня повернення таких громадян в Україну після закінчення строку відрядження (навчання);

10) товари (крім транспортних засобів), які мають ознаки таких, що були у користуванні та призначені для власного облаштування житла і забезпечення життєдіяльності іноземних громадян, які за офіційним запрошенням прибувають у довготермінове відрядження в Україну, за умови, що такі товари ввозяться (пересилаються) безпосередньо таким громадянином в Україну на адресу свого тимчасового перебування протягом перших шести місяців його перебування в довготерміновому відрядженні в Україні під зобов'язання про їх зворотне вивезення;

11) транспортні засоби (у кількості однієї одиниці), що ввозяться працівниками дипломатичної служби, які перебували за кордоном у довготермінових відрядженнях або проходили дипломатичну службу строком не менше одного року та повертаються в Україну, за умови, що:

а) працівник дипломатичної служби є власником цих товарів;

б) товари були придбані працівником дипломатичної служби в межах строку відрядження або проходження дипломатичної

служби, що підтверджується відповідним наказом Міністерства закордонних справ України;

в) сукупна вартість товарів не перевищує 50 відсотків від суми, що виплачується працівнику дипломатичної служби у зв'язку з перебуванням у довготерміновому відрядженні або проходженням дипломатичної служби за кордоном та підтверджується документами в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Транспортні засоби, що ввозяться на митну територію України громадянами у зв'язку з переселенням на постійне місце проживання в Україну із звільненням від оподаткування митними платежами відповідно до Митного кодексу, підлягають постановці на тимчасовий облік в державних реєстраційних органах на строк до двох років з оформленням документів на право тимчасового користування такими товарами та можуть бути відчужені або передані у володіння, користування чи розпорядження іншим особам (крім членів сімей таких громадян) упродовж двох років з дня ввезення на митну територію України лише після сплати особами, які ввезли їх в Україну, всіх митних платежів за ставками, чинними на день подання митної декларації.

Документи на право постійного користування (з правом відчуження) зазначеними товарами, можуть бути видані громадянам - власникам цих товарів після постійного проживання їх на території України протягом двох років з дня митного оформлення таких товарів.

Домашні тварини, що ввозяться громадянами на митну територію України, підлягають письмовому декларуванню та застосуванню до них заходів контролю, визначених законом.

Ввезення на митну територію України **алкогольних напоїв та тютюнових виробів** громадянами, які не досягли 18-річного віку, не допускається.

Громадяни, які досягли 18-річного віку, можуть ввозити алкогольні напої та тютюнові вироби на митну територію України в

ручній поклажі або супроводжуваному багажі без сплати митних платежів та без письмового декларування у таких кількостях із розрахунку на одну особу:

- 1) 200 сигарет або 50 сигар чи 250 грамів тютюну, або ці виробу в наборі загальною вагою, що не перевищує 250 грамів;
- 2) 5 літрів пива, 2 літри вина, 1 літр міцних (із вмістом спирту більш як 22%) алкогольних напоїв.

Алкогольні напої та тютюнові виробу незалежно від їх кількості не звільняються від оподаткування митними платежами, якщо особа, яка ввозить їх на митну територію України, була відсутня в Україні менш ніж 24 години.

Транспортні засоби, які підлягають державній реєстрації, при ввезенні громадянами на митну територію України або надходженні на митну територію України на адресу громадян у несупроводжуваному багажі або вантажних відправленнях **для вільного обігу**, незалежно від їх вартості, підлягають письмовому декларуванню та митному оформленню в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, з оподаткуванням ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України, акцизним податком і податком на додану вартість за ставками, встановленими Податковим кодексом України.

Зазначені товари, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, підлягають обов'язковій сертифікації у випадках, встановлених законодавством для підприємств. Документи, що засвідчують відповідність таких товарів вимогам технічних регламентів та національних стандартів, подаються митним органам під час митного оформлення цих товарів з метою вільного обігу та уповноваженим органам під час їх державної реєстрації в Україні.

Ввезені громадянами на митну територію України для вільного обігу зазначені товари, що підлягають державній реєстрації уповноваженими органами України, забороняється відчужувати

або передавати у володіння, користування чи розпорядження іншим особам до здійснення державної реєстрації цих товарів.

З метою запобігання незаконному обігу транспортних засобів на території України між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та державними органами з безпеки дорожнього руху здійснюється автоматизований обмін інформацією про транспортні засоби, що перетинають державний кордон України, стосовно митного оформлення та державної реєстрації таких транспортних засобів.

Кузови (включаючи кабіни) для моторних транспортних засобів, шасі з установленими двигунами, підлягають митному оформленню як зібрані транспортні засоби. Оподаткування їх здійснюється за повними ставками ввізного мита відповідно до Митного тарифу України, акцизним податком і податком на додану вартість за ставками, встановленими Податковим кодексом України.

Транспортні засоби, що були зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземних держав і ввозяться в Україну для вільного обігу, повинні бути зняті з обліку в цих органах.

Пропуск на митну територію України живих тварин, продуктів тваринного та рослинного походження, готових харчових продуктів, що ввозяться громадянами для вільного обігу, в будь-яких обсягах не дозволяється.

Встановлене обмеження не поширюється на:

1) алкогольні та тютюнові вироби, що ввозяться громадянами у визначених кількостях та у встановлені способи;

2) харчові продукти вагою до 10 кг в упаковці виробника, що надходять на адресу громадян у міжнародних поштових або експрес-відправленнях;

3) харчові продукти для власного споживання на суму, яка не перевищує еквівалент 200 євро, що ввозяться в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;

4) домашніх тварин.

Не підлягають переміщенню на митну територію України в несупроводжуваному багажі продукти харчування без упаковки виробника.

4. Особливості тимчасового ввезення та ввезення з метою транзиту товарів на митну територію України громадянами

Громадяни мають право ввозити **тимчасово або з метою транзиту** товари, сумарна фактурна вартість та загальна вага яких не перевищують встановлені критерії, за умови усного або, за бажанням власника цих товарів чи на вимогу посадової особи митного органу, письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян.

Пропуск через митний кордон України товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України тимчасово або з метою транзиту під зобов'язання про їх зворотне вивезення (транзит), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 500 євро та/або загальна вага яких перевищує 50 кг, та транспортних засобів, незалежно від їх митної вартості, дозволяється за умови письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян, та внесення цими громадянами на рахунок митного органу, що здійснив пропуск таких товарів на митну територію України, грошової застави в розмірі митних платежів, що підлягають сплаті при ввезенні таких товарів на митну територію України з метою вільного обігу, або із застосуванням інших заходів гарантування, передбачених Митним кодексом.

Пропуск через митний кордон України товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України тимчасово або з метою транзиту під зобов'язання про їх зворотне вивезення (транзит), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро, дозволяється за умови письмового декларування з поданням

митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, та із забезпеченням сплати митних платежів у способи, визначені Митним кодексом.

Пропуск через митний кордон України товарів (крім транспортних засобів), що ввозяться на митну територію тимчасово, мають ознаки таких, що були у користуванні, та призначені для власного облаштування і забезпечення життєдіяльності громадян-нерезидентів, які за офіційним запрошенням прибувають у довготермінове відрядження в Україну, здійснюється під зобов'язання про їх зворотне вивезення та без застосування заходів гарантування.

Дозволяється тимчасове ввезення на митну територію України домашніх тварин в кількості не більше 3 ссавців, 6 птахів, 20 акваріумних риб без застосування до них заходів гарантування та з поданням митним органам документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України.

У разі вивезення товарів за межі митної території України в установлені строки грошова застава, повертається громадянам. Порядок внесення та повернення грошової застави встановлюється міністерством, керівник якого (міністр) спрямовує та координує діяльність центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

У разі порушення встановлених строків зворотного вивезення за межі митної території України або транзиту товарів, за винятком випадків, якщо таке порушення сталося внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, внесена грошова застава використовується в порядку, визначеному Митним кодексом.

У разі втрати чи повного зіпсування товарів, ввезених на митну територію України тимчасово або з метою транзиту, вна-

слідок аварії чи дії обставин непереборної сили та відповідного документального підтвердження такої втрати чи повного зіпсування митний режим тимчасового ввезення (транзиту) щодо таких товарів припиняється, а внесена грошова застава повертається власнику зазначених товарів, його спадкоємцю або уповноваженій ними особі.

Дозволяється тимчасове ввезення громадянами-нерезидентами на митну територію України транспортних засобів особистого користування (крім яхт та інших плавучих засобів для дозвілля та спорту) на строк до одного року. Тимчасове ввезення громадянами-нерезидентами на митну територію України яхт та інших плавучих засобів для дозвілля та спорту, призначених для особистого користування, дозволяється на строк до трьох років. Обов'язковою умовою допуску зазначених транспортних засобів до тимчасового ввезення на митну територію України є реєстрація цих транспортних засобів в уповноважених органах іноземних держав.

Транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться нерезидентами на митну територію України, а також паливо, що міститься у звичайних баках таких транспортних засобів, встановлених заводом-виробником, не підлягають письмовому декларуванню та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України.

Громадяни-резиденти, які перебувають на тимчасовому консульському обліку в консульській установі України за кордоном, мають право тимчасово ввозити на митну територію України під письмове зобов'язання про зворотне вивезення один транспортний засіб особистого користування та причіп до нього (за умови ввезення разом із транспортним засобом) на строк, що не перевищує 60 днів протягом одного календарного року (який може бути як безперервним, так і з перервами) без сплати митних пла-

тежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких товарів. Зазначені транспортні засоби можуть бути тимчасово ввезені на митну територію України за умови подання митному органу документів, що підтверджують право власності громадянина на такі транспортні засоби та їх реєстрацію на території відповідної країни.

Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування можуть використовуватися на митній території України виключно тими громадянами, які ввезли їх в Україну, для їх особистих потреб, не можуть використовуватися для цілей підприємницької діяльності в Україні, бути розкомплектовані, а також відчужені чи передані у володіння, користування або розпорядження іншим особам.

Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування повинні бути вивезені за межі митної території України з дотриманням строків, установлених відповідно до вимог Митного кодексу, або поміщені у митні режими відмови на користь держави, знищення або руйнування чи можуть бути оформлені для вільного обігу на митній території України за умови сплати митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких транспортних засобів.

У разі втрати чи повного зіпсування тимчасово ввезених транспортних засобів особистого користування внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили перебіг строку тимчасового ввезення зупиняється за умови надання митним органам власниками таких транспортних засобів достатніх доказів їх втрати чи зіпсування. Дозволяється поміщення таких транспортних засобів у митний режим відмови на користь держави чи знищення або руйнування.

Порядок державної реєстрації транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України громадянами, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Громадянам дозволяється ввозити транспортні засоби особистого користування з метою транзиту через митну територію України за умови їх письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян, та внесення на рахунок митного органу, що здійснив пропуск таких транспортних засобів на митну територію України, грошової застави в розмірі митних платежів, що підлягають сплаті при ввезенні таких транспортних засобів на митну територію України з метою вільного обігу. Зазначені вимоги не поширюються на транспортні засоби, постійно зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземної держави, що підтверджується відповідним документом.

У разі порушення зобов'язання про транзит через митну територію України транспортних засобів особистого користування, за винятком випадків, коли таке порушення сталося внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, внесена грошова застава використовується в порядку, визначеному Митним кодексом.

У разі знищення чи повного зіпсування транспортних засобів особистого користування, ввезених на митну територію України з метою транзиту, внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили перебіг строку їх транзиту зупиняється, а внесена грошова застава повертається особі, яка внесла заставу, її спадкоємцю або уповноваженій ними особі, за умови надання такою особою митним органам достатніх доказів знищення чи повного зіпсування транспортного засобу.

Тема 10. МИТНА СТАТИСТИКА

1. *Завдання митної статистики.*
2. *Митна статистика зовнішньої торгівлі.*
3. *Спеціальна митна статистика.*
4. *Етапи роботи з митними статистичними даними.*

1. Завдання митної статистики

Митна статистика є складовою частиною загальнодержавної системи статистичного обліку і звітності.

Статистична інформація, яка формується, узагальнюється і аналізується митними органами, використовується в інтересах зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків, поліпшення митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, подальшої інтеграції України у загальносвітову систему економічних відносин.

Забороняється вимагати від митних органів статистичну інформацію, не передбачену державною статистичною звітністю, Митним кодексом та іншими законами України.

Завданнями митної статистики є:

1) об'єктивний та достовірний облік даних про переміщення товарів через митний кордон України; збирання, формування, опрацювання, узагальнення, всебічний аналіз та зберігання статистичної інформації з питань державної митної справи та зовнішньої торгівлі товарами;

2) подання статистичної, довідкової, аналітичної інформації з питань державної митної справи та зовнішньої торгівлі товарами органам державної влади в порядку, встановленому законом;

3) надання відповідної інформації міжнародним організаціям та митним органам інших країн згідно з укладеними відповід-

но до закону міжнародними договорами України та законами України;

4) захист статистичної інформації, яка відповідно до закону не підлягає розголошенню.

Дані про переміщення товарів через митний кордон України містяться у документах та відомостях, які представляються учасниками зовнішньоекономічної діяльності в митницю для митного оформлення і митного контролю.

Державна митна служба України здійснює в межах своїх повноважень захист статистичної інформації, яка відповідно до законодавства України не підлягає розголошенню.

Захист інформації – сукупність організаційно-технічних заходів і правових норм для запобігання заподіяння шкоди інтересам власника інформації чи автоматизованої системи та осіб, які користуються інформацією. Вимоги і правила щодо захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації, захист якої гарантується державою, встановлюються державним органом, уповноваженим Кабінетом Міністрів України.

Митна статистика складається з митної статистики зовнішньої торгівлі і спеціальної митної статистики.

2. Митна статистика зовнішньої торгівлі

Митна статистика зовнішньої торгівлі являє собою узагальнену та відповідним чином систематизовану інформацію про переміщення товарів через митний кордон України.

Митна статистика зовнішньої торгівлі формується, узагальнюється та аналізується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи на основі даних, які містяться у вантажних митних деклараціях.

Дані митної статистики зовнішньої торгівлі в установленому законодавством порядку використовуються відповідними органами державної влади для здійснення контролю за надходженням

податків, зборів та інших обов'язкових платежів до Державного бюджету України, валютного контролю, аналізу стану зовнішньої торгівлі України, її торговельного і платіжного балансів та економіки в цілому.

Ведення митної статистики здійснюється за методологією, яка забезпечує порівнянність даних митної статистики зовнішньої торгівлі України з даними державної статистики інших держав.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи забезпечує регулярне публікування даних митної статистики зовнішньої торгівлі.

Митна статистика зовнішньої торгівлі є частиною статистики зовнішньоекономічної діяльності держави і призначена для вирішення таких основних завдань:

- забезпечення повного і достовірного обліку даних про експорт та імпорт;
- аналіз основних тенденцій, структури і динаміки зовнішньоторговельних потоків держави;
- інформаційне забезпечення вищих органів державної влади і управління при прийнятті ними рішень в області митної політики і державного регулювання зовнішньої торгівлі;
- аналіз кон'юнктури ринка держави;
- контроль за надходженням митних платежів у державний бюджет;
- здійснення валютного контролю в межах компетенції митних органів;
- представлення даних митної статистики для складання торговельного і окремих статей платіжного балансів держави;
- сприяння в здійсненні державами взаємного обміну інформацією з митної статистики зовнішньої торгівлі.

Вихідними даними при формуванні митної статистики зовнішньої торгівлі є відомості, які містяться у вантажних митних

деклараціях (ВМД), що заповнюються декларантами при митному оформленні товарів.

Формування митної статистики зовнішньої торгівлі України здійснюється за таким основними показниками: звітний період; направлення товаропотоку (ввезення або вивезення); країна походження; країна призначення; країна купівлі; країна продажу; країна відвантаження (відправлення); статистична вартість; код і найменування товару; вага нетто; вид митного режиму; деякі інші показники.

Статистична інформація з питань зовнішньої торгівлі використовується для:

- 1) визначення стратегії, тактики та основних напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності;
- 2) аналізу та прогнозування зовнішньоекономічної політики і ситуації, що склалася чи складатиметься на світовому ринку;
- 3) проведення переговорів з торговельно-економічних питань;
- 4) застосування заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- 5) складання торговельного та платіжного балансів України, планування і проведення валютно-фінансової політики;
- 6) визначення ринків збуту товарів;
- 7) формування статистики зовнішньоекономічних зв'язків України.

3. Спеціальна митна статистика

Спеціальна митна статистика – це система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання статистичної інформації, що відображає діяльність митних органів при здійсненні ними державної митної справи.

Спеціальна митна статистика ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у

сфері державної митної справи, з метою забезпечення завдань, покладених на митну службу України відповідно до законодавства.

Порядок ведення спеціальної митної статистики визначається законодавством.

Регулювання економічних, організаційних, правових, кадрових та соціальних аспектів діяльності митних органів для забезпечення якісного виконання покладених завдань потребує прийняття управлінських рішень, які базуються на всебічному аналізі статистичних показників, які відображають окремі напрямки діяльності митних органів.

Основним завданням спеціальної митної статистики є забезпечення належного рівня робіт зі збирання, аналізу, узагальнення даних статистичної інформації, достовірність та оперативність надання яких впливають на прийняття вищезазначених управлінських рішень.

Складовими частинами спеціальної митної статистики є:

- статистика декларування, яка містить відомості про переміщення через митний кордон України товари, транспортні засоби, предмети, що підлягають декларуванню митним органам, про мету їх переміщення через митний кордон України;

- статистика справляння податків і зборів, яка містить відомості про суми нарахованих та сплачених податків і зборів при переміщенні через митний кордон України товарів, транспортних засобів, предметів;

- статистика з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, яка містить відомості про виявлені митними органами порушення митних правил, про результати розгляду справ про порушення митних правил судовими органами, про вилучені митними органами товари, транспортні засоби, предмети, про результати взаємодії з правоохоронними органами тощо;

- статистика пасажиропотоків, яка містить відомості про кількість фізичних осіб, що перетинають митний кордон України;

- статистика міжнародних перевезень, яка містить відомості про переміщення через митний кордон України окремих видів транспортних засобів, що використовуються для перевезень товарів, транспортних засобів, предметів, громадян;

- інші види спеціальної митної статистики, які містять відомості з кадрових питань, з питань боротьби з правопорушеннями в митних органах, з адміністративно-господарських питань та інші відомості.

З метою подальшого розвитку спеціальної митної статистики Кабінетом Міністрів України прийнято постанову «Про порядок ведення спеціальної митної статистики», Держмитслужбою розроблено та затверджено таблиць форм статистичної звітності, яким упорядковано та уніфіковано статистичну звітність, що є першоджерелом для формування спеціальної митної статистики, розробляється спеціалізоване програмне забезпечення.

Формування статистичних даних спеціальної митної статистики здійснюється митницями та регіональними митницями.

Дані спеціальної митної статистики використовуються виключно для митних цілей.

4. Етапи роботи з митними статистичними даними

Митна статистика ведеться по таких основних етапах:

- 1) Статистичний нагляд та збір матеріалів;
- 2) Об'єднання та систематизація нагляду;
- 3) Аналіз результатів та їх узагальнення;
- 4) Прогнозування (наприклад товаротransпортних потоків).

Митна статистика є складовою частиною статистики зовнішньоекономічних зв'язків, яка, в свою чергу, охоплює не тільки облік експорту і імпорту товарів, а й облік товарів, які не підлягають декларуванню митними органами.

Для формування митної статистики використовуються документи та відомості, що подаються до митних органів юридич-

ними та фізичними особами згідно з нормами Митного кодексу, якими визначається порядок здійснення митного контролю та митного оформлення.

Джерела статистичної інформації

1. Облікові та позаоблікові джерела інформації
2. Індивідуальні джерела митної інформації

Інформація, що надходить з різних джерел може підлягати обробці засобами електронно-обчислювальної техніки митних органів.

База отримання інформації – це сформована на підставі документів поименована сукупність даних, що характеризує стан об'єкта (множини об'єктів), його властивості, належність до певної предметної області, а також взаємовідносини з іншими об'єктами (бази: ВМД, транспортних засобів, порушення митних правил, звітність тощо).

Будь-яка митна електронна інформація, яка обробляється засобами електронної обчислювальної техніки митної установи, є інформацією з обмеженим доступом. Інформація з обмеженим доступом за ступенем конфіденційності поділяється на три категорії:

1. Інформація та інформаційно-програмне забезпечення, яке не несе в собі даних, що безпосередньо визначають або обумовлюють характер митної діяльності (технічні дані обладнання, документи по роботі з персоналом, загальносистемне програмне забезпечення для передачі, обробки та збереження митної інформації, прикладне програмне забезпечення тощо).

2. Технологічна інформація діяльності митних органів (зміст митних декларацій, провізних відомостей, протоколів порушень митних правил та контрабанди, гарантійних листів тощо) та нормативно-довідкова інформація (кадри, бухгалтерія тощо).

3. Нормативно-правова інформація суто службового призначення, інформація про зовнішньоекономічну діяльність, інформація щодо групових статистичних баз даних.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18-22. – Ст. 144.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – Харків: Одісей, 2009. – 288 с.
4. Кримінальний кодекс від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № № 25-26. – Ст. 131.
5. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 449592-VI // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 86. – 17 травня.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Ст. 3248.
7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 977.
8. Про державний кордон України. Закон України від 04.11.1991 №1777-X11 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 2. – Ст. 5.
9. Про Єдиний митний тариф. Закон України від 05.02.1992 № 2097-X11 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 19. – Ст. 259.
10. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23.09.1994 № 185/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – Ст. 364.
11. Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України: Закон України від 04.11.1999 № 1212-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 454.
12. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № № 5-6. – Ст. 30.

13. Митний тариф України. Закон України від 05.04.2001 № 2371-111 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 24. – Ст. 125.

14. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 р. № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.

15. Про єдиний митний тариф: Декрет Кабінету Міністрів України від 11.01.1993 № IV-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 12. – Ст. 107.

16. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 № 15-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.

17. Про затвердження Положення про валютний контроль: Постанова Правління Національного банку України від 08.02.2000 № 49 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 14. – Ст. 573.

18. Про Українську класифікацію товарів зовнішньоекономічної діяльності: Наказ Державної митної служби України від 25.06.2001 № 430 // Митна газета. – 2001. – № 13.

19. Батченко Л. В. Митна справа: у 2-х ч.: навч. посібник / Ч. 1: Основи організації митної справи: вітчизняний та міжнародний досвід / Л. В. Батченко, В. В. Дятлова, С. С. Олейнікова. – Донецьк: Технопак, 2011. – 155 с.

20. Батченко Л. В. Митна справа: у 2-х ч.: навч. посібник / Ч. 2: Організаційно-економічні основи митної справи в Україні / Л. В. Батченко, В. В. Дятлова, С. С. Олейнікова. – Донецьк: Технопак, 2011. – 171 с.

21. Владимиров К. М. Митне регулювання: навч. посібник / К. М. Владимиров. – Херсон : Олді-плюс, 2002. – 336 с.

22. Гіжевський В. К. Митне право України: навч. посібник / В. К. Гіжевський. – К : Атіка, 2009. – 204 с.

23. Голомовзий В. М. Митне регулювання: навч. посібник / В. М. Голомовзий, Л. А. Панкова та ін. – Львів: Львівська політехніка, 2004. – 240 с.

24. Гребельник О. П. Основи митної справи: навч. посібник / О. П. Гребельник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 560 с.

25. Дубиніна А. А. Основи митної справи в Україні: навч. посібник / А. А. Дубиніна, С. В. Сорокіна. – К.: Професіонал, 2004. – 360 с.

26. Дудчак В. І. Митна справа: навч. посібник / В. І. Дудчак, О. В. Мартинюк. – К.: КНЕУ, 2002. – 310 с.

27. Дятлова В. В. Практикум з дисципліни “Митна справа” / В. В. Дятлова, С. С. Олейнікова. – Донецьк: ДонДУУ, 2006. – 162 с.

28. Жорін Ф. Л. Правові основи митної справи в Україні (конспект курсу лекцій з програмних тем): навч. посібник / Ф. Л. Жорін. – К.: КНЕУ, 2001. – 246 с.

29. Курило Т. В. Митне право України: навч. посібник / Т. В. Курило. – Львів: Новий світ-2000, 2008. – 240 с.

30. Ларина Р. Р. Основи митної справи: навч.-метод. посібник / Р. Р. Ларина. – Донецьк: ДонДУУ, 2008. – 339 с.

31. Основи митної справи: навч. посібник / За ред. П. В. Пашка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002. – 318 с.

32. Основи митної справи в Україні: навч. посібник / За ред. М. М. Каленського, П. В. Пашка. – К.: Знання-КОО, 2003. – 455 с.

33. Рум'янцев А. П. Зовнішньоекономічна діяльність: навч. посібник / А. П. Рум'янцев, Н. С. Рум'янцева. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – 377 с.

34. Сандаровский К. К. Таможенное право в Украине: учеб. пособие / К. К. Сандаровский. – К.: Вентури. – 2000. – 208 с.